

ЗАКОН ЗА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ ПРАВА

ГЛАВА ПРВА ОПШТИ ОДРЕДБИ

ДЕЛ 1. ВОВЕДНИ ОДРЕДБИ

Предмет на Законот Член 1

(1) Со овој закон се уредуваат:

1. Правото на авторите над своите авторски дела определени со овој закон (во натамошниот текст: авторското право);
2. Правото на уметниците-изведувачи; произведувачите на фонограми; филмските продуценти; радио и телевизиските организации; издавачите и на изготвувачите на бази на податоци над своите предмети на сродни права, определени со овој закон (во натамошниот текст: сродните права);
3. Остварувањето на авторското право и сродните права;
4. Заштитата на авторското право и сродните права и
5. Важењето на законот.

Ограничување на авторското право и сродните права Член 2

Авторското право и сродните права може да се ограничат под услови и на начин определени со овој и друг закон.

Објавување и јавност Член 3

(1) Авторското дело и предметите на сродните права се сметаат објавени доколку станале достапни на јавноста, во согласност со носителите на правата, доколку со овој закон не е поинаку определено.

(2) Јавност, во смисла на овој закон, претставува достапност на авторското дело, односно на предметите на сродните права, под еднакви услови, на поголем број лица надвор од потесниот круг на роднини или лични познанства.

Правичен надомест за секое користење Член 4

Авторот, односно носителот на сродно право, има право на правичен надомест за секој вид користење на авторското дело, односно предметот на сродно право, доколку со овој закон не е поинаку определено.

Однос помеѓу авторското право и сродните права

Член 5

(1) Остварувањето и заштитата на авторското право, според овој закон, не го повредува и на ниеден начин не влијае на остварувањето и заштитата на сродните права.

(2) Остварувањето и заштитата на сродните права, според овој закон, не го повредува и на ниеден начин не влијае на остварувањето и заштитата на авторското право.

ДЕЛ 2.

ОДНОС МЕЃУ АВТОРСКОТО ПРАВО И СОПСТВЕНИЧКОТО ПРАВО

Општа одредба

Член 6

Авторското право е самостојно право и независно од сопственичкото право или други права над предмети/ствари во кои е содржано авторско дело, доколку со закон не е поинаку определено.

Одвоеност на пренесувањето

Член 7

Пренесувањето одделни материјални права на авторот на делото не влијае на сопственичкото право на предметот во кој е содржано авторско дело, доколку со закон или со договор не е поинаку определено.

Заеднички имот на брачни другари

Член 8

(1) Во заедничкиот имот на брачните другари не влегува авторското право. Во заедничкиот имот на брачните другари влегува само имотната корист што потекнува од авторското право.

Судско извршување

Член 9

(1) Судско извршување над авторско право не е дозволено.

(2) Судско извршување е можно само над имотната корист што произлегува од авторското право.

(3) Судско извршување над недовршено авторско дело и над необјавен оригинал на авторско дело не е дозволено.

Ограничување на правото на преработка

Член 10

(1) Доколку сопственикот на архитектонски објект има намера тоа дело да го преработи, должен е таа преработката првенствено да му ја понуди на авторот на изворното дело, доколку истиот е жив и достапен на вообичаен начин.

(2) Доколку авторот неоправдано ја одбие понудата од став 1 на овој член, сопственикот на делото стекнува право на преработка, но е должен да ги почитува моралните права на авторот.

Заштита при уништување на оригинал на дела

Член 11

(1) Доколку сопственикот на оригиналот на авторското дело, има намера оригиналот да го уништи, е должен таквиот оригинал да му го понуди на авторот, а овој да му ја плати вредноста на материјалот од кој е изработен оригиналот.

(2) Доколку враќањето на делото на авторот од став 1 на овој член не е можно, сопственикот е должен, на соодветен начин, да му овозможи на авторот изработка на копија од оригиналот.

(3) Во случај кога авторското дело, во смисла на став 1 на овој член, е архитектонски објект, авторот има право да го фотографира делото, да му се овозможи пристап до делото за картографско снимање, односно премер на објектот и да побара на негова сметка да му бидат доставени фотокопии од проектите.

ГЛАВА ВТОРА АВТОРСКОТО ПРАВО

ДЕЛ 1. АВТОРСКО ДЕЛО

Поим на авторско дело

Член 12

(1) Авторско дело, во смисла на овој закон, е оригинална интелектуална и индивидуална творба од областа на книжевноста, науката и уметноста, независно од начинот и формата на изразување, видот, вредноста или намената.

(2) Авторско дело се смета особено:

1. Пишано дело (книга, напис, статија, прирачник, брошура, расправа и други дела од иста природа);

2. Компјутерска програма, како пишано дело;

3. Говорно дело (предавање, говор, беседа, и други дела од иста природа);

4. Музичко дело, со или без текст;

5. Драмско, драмско-музичко, кореографско и пантомимичарско дело;

6. Фотографско дело и дело создадено во постапка слична на фотографската;

7. Аудиовизуелно дело (кинематографско и друго дело изразено со подвижни слики);

8. Дела на ликовната уметност (слика, цртеж, графика, скулптура и друго);

9. Дела од архитектурата;

10. Дела од применетата уметност и дизајнот и

11. Картографско дело, план, скица, технички цртеж, проект, табела, пластично дело и друго дело со ист или сличен карактер од областа на географијата, топографијата, архитектурата и науката.

(3) Како авторско дело се смета и преработка на авторско дело, доколку ги исполнува условите определени со овој закон.

Составни делови на авторското дело

Член 13

(1) Составните делови на авторското дело, како и насловот на авторското дело, доколку сами по себе претставуваат оригинална, интелектуална и индивидуална творба, уживаат иста заштита како и самото дело.

(2) Не е дозволено како наслов на авторско дело да се користи наслов што веќе бил употребен за дело од ист вид, доколку таквиот наслов би создал забуна или би довел до создавање забуна во однос на авторското дело и авторот.

Збирки на авторски дела

Член 14

(1) Како авторско дело се смета и збирка на авторски дела, на дела од народното творештво, на податоци или на други материјали, кои што според изборот и распоредот на составните делови претставуваат индивидуална и интелектуална творба, како што се: енциклопедија, антологија, зборник, музичка збирка, збирка на фотографии, мапи, изложба, поставка, збирка на документи и други збирки.

(2) Авторското право над авторското дело од став 1 на овој член на кој било начин не се однесува на нејзината содржина и не влијае на правата над делото што е составен дел на збирката.

Бази на податоци

Член 15

(1) Базата на податоци е авторско дело..

(2) База на податоци во смисла на став 1 на овој член е збирка на податоци, доколку е подредена по определен систем или метода, кон чии елементи може да се пристапува индивидуално преку електронски или други средства.

(3) Авторското право над базата на податоци не се однесува на компјутерските програми што се користени за изработка или работа на базата на податоци со електронски пристап.

Незаштитени творби

Член 16

(1) Како авторско дело, во смисла на овој Закон, не се сметаат:

1. Идеите, теориите, концептите, методологиите на работа или математичките концепти, независно од начинот на објаснувањата или изразувањата;
2. Службените текстови од политичка, законодавна, административна и судска природа и нивните преводи;
3. Дневните и други вести кои имаат карактер на обични - медиумски информации, едноставни факти и податоци и
4. Идеите и концепциите што претставуваат основа за било кој елемент на компјутерска програма, вклучувајќи ги деловите од програмата што овозможуваат поврзување и интеракција меѓу елементите на програмската и машинската опрема (интерфејси).

ДЕЛ 2.

АВТОР

Поим на автор

Член 17

(1) Автор, во смисла на овој закон, е физичко лице кое што го создало авторското дело.

(2) На авторот му припаѓа авторското право над неговото авторско дело со самото создавање на делото.

Презумција на авторство

Член 18

(1) Како автор се смета лице чие име, псевдоним, код или друг знак, на вообичаен начин е означен на делото, односно неговите примероци или е наведен при објавувањето на делото, додека не се докаже спротивното, во согласност со овој закон.

(2) Во случај кога авторот не е познат, ниту пак може тој да се определи според одредбите од став 1 на овој член, авторското право го остварува лицето што законски го објавило авторското дело.

(3) Одредбата од став 2 на овој член престанува да се применува кога идентитетот на авторот ќе биде утврден. Во тој случај, лицето од став 2 на овој член, е должно имотната корист стекната од остварувањето од авторското право, да му ја предаде на авторот, доколку со договор меѓу нив не е поинаку определено.

Коавтори

Член 19

(1) Авторското право на дело создадено во соработка на две или повеќе лица им припаѓа на сите тие лица (коавтори).

(2) За секое користење на делото од став 1 на овој член е потребна согласност од секој од коавторите. Одделен коавтор не може да одбие да даде согласност од причини што се спротивни на начелото на совесност и чесност.

(3) Кога делото создадено од коавтори се состои од самостојни делови (делива целина), секој од коавторите може да дозволи самостојно користење на својот дел, под услов таквото користење да не биде на штета на користењето на заедничкото дело, односно на правата на другите коавтори.

(4) Уделот на одделни коавтори во надоместокот остварен од користењето на делото се определува сразмерно на вистинскиот придонес што секој од нив го имал при создавањето на делото, доколку меѓу коавторите не е поинаку договорено.

(5) Во случај кога не може да се утврди вистинскиот придонес од став 4 на овој член, или не е постигнат договор меѓу коавторите, на секој од коавторите му припаѓа подеднаков дел од надоместокот.

ДЕЛ 3. СОДРЖИНА НА АВТОРСКОТО ПРАВО

Општа одредба Член 20

Авторското право содржи исклучиви морални права, исклучиви материјални права и други права, определени со овој закон.

ОДДЕЛ 1. Морални права

Содржина на моралните права Член 21

(1) Моралните права го штитат авторот по однос на неговата лична и духовна (интелектуална) врска со делото.

(2) Авторот ги има следниве исклучиви морални права:

1. Право на признавање на авторството;
2. Право на прво објавување;
3. Право на заштита на интегритетот на делото и
4. Право на откажување

(3) Авторот не може да се откаже од овие права.

Право на признавање на авторството Член 22

(1) Авторот има право на признавање на своето авторство над делото.

(2) Авторот има право неговото име, псевдоним или друга ознака да биде назначена на секој примерок од делото, односно, да биде наведена при секое јавно користење на делото, освен доколку авторот

во пишана форма изрично не изјави дека не сака неговото авторство да биде наведено, или доколку, при користењето тоа е технички невозможно или нецелесходно.

Право на прво објавување

Член 23

(1) Авторот има право на прво објавување на своето авторско дело и определување на условите за неговото објавување.

(2) До првото објавување на авторското дело, само авторот има право јавно да ја изнесува содржината или описот на своето дело.

Право на заштита на интегритетот на делото

Член 24

Авторот има право да се спротивстави на менување, деформирање или сакатење на делото што може да наштети на неговата личност, чест и углед, како и на уништување на делото.

Право на откажување

Член 25

(1) Авторот има право да му го откаже правото на користење на носителот на негово материјално право, доколку натамошното користење може да наштети на неговата личност, чест и углед.

(2) Доколку авторот му го откаже правото на користење од став 1 на овој член, е должен на носителот да му ја надомести штетата што тоа откажување ја предизвикува.

(3) Носителот на правото од став 1 на овој член е должен во рок од три месеци од приемот на откажувањето да му ја соопшти на авторот висината на штетата што треба да се надомести. Доколку тоа не го стори, по истекот на рокот, откажувањето станува полноважно.

(4) Со откажувањето на правото од став 1 на овој член, материјалното право му се враќа на авторот.

(5) Доколку авторот сака повторно да го пренесе материјалното право на своето дело, тој е должен, тој пренос првенствено и под исти услови да му го понуди на носителот на правото од став 1 на овој член.

(6) Одредбите од овој член не се однесуваат на компјутерска програма, аудиовизуелно дело и електронски бази на податоци.

ОДДЕЛ 2. Материјални права

Содржина на материјалните права

Член 26

(1) Материјалните права ги штитат имотните интереси на авторот со неговото авторско дело.

(2) Авторот има право да дозволи или забрани користење на неговото дело, или негови примероци од други лица, освен во случаи определени со овој закон.

Видови материјални права

Член 27

(1) Од користењето на авторското дело, или неговите примероци, произлегуваат следните исклучиви материјални права на авторот:

1. Право на умножување (репродукција) на делото;
2. Право на пуштање во промет (дистрибуција) на делото;
3. Право на јавно соопштување на делото и
4. Право на преработка на делото

Умножување

Член 28

(1) Умножување во смисла на овој закон е запишувањето (во натамошниот текст: снимање) на делото на материјална или друга соодветна подлога (електронска и др.), како и изработка на еден или повеќе примероци на авторско дело, во целина или во делови, непосредно или посредно, времено или трајно, со какви било средства и во каков било облик.

(2) Умножувањето од став 1 на овој член се врши особено со графички постапки (графичко умножување), со тродимензионално умножување, со фотокопирање и со други фотографски постапки со кои се постигнува ист ефект, со изградба, односно изведба на дела од архитектурата, со звучно или визуелно снимање, со складирање на делото во електронски облик (електронски запис), со префрлање на делото од аналоген во дигитален систем, како и со запишување на делото пренесувано преку компјутерска мрежа на материјална подлога.

(3) Под умножување во смисла на овој член, се смета и секоја форма на умножување на резултатите од секоја преработка на базите на податоци.

Пуштање во промет

Член 29

(1) Пуштање во промет, во смисла на овој закон е понудување на јавноста заради продажба или друг вид пренос на сопственичкото право или на правото на владеење на оригиналот или на примероците на делото, вклучувајќи го и увозот и изнајмувањето, а го опфаќа и правото на надомест од послугата определено со овој закон.

(2) Под пуштање во промет во смисла на овој член, се смета и секоја форма на пуштање во промет на резултатите од секоја преработка на базите на податоци.

(3) Увоз во смисла на овој закон е внесување на домашен пазар на оригинали или примероци на авторско дело заради натамошен промет, за комерцијални цели.

(4) Изнајмување во смисла на овој закон е давање на користење на оригиналот или примерокот на авторското дело на определено време заради непосредна или посредна имотна корист. Изнајмувањето не се

однесува на изградени дела на архитектурата и на оригинали и примероци на дела од применетата уметност и дизајнот.

(5) Правото на пуштање во промет на територијата на Република Македонија се исцрпува со првата продажба или со друг вид прв пренос на правото на сопственост на оригинал или примерок од авторското дело, што се врши од страна на носителот на правото или со негова согласност. Исцрпувањето не се однесува на правата на увоз и на изнајмување.

(6) Со првата продажба на примерок на базите на податоци се исцрпува правото на контрола на натамошната продажба на тој примерок.

Јавно соопштување

Член 30

(1) Јавно соопштување во смисла на овој закон е:

1. Јавно изведување;
2. Јавно пренесување;
3. Јавно изложување
4. Јавно прикажување;
5. Радиодифузно емитување;
6. Радиодифузно реемитување;
7. Ставање на располагање на јавноста.

(2) Под јавно соопштување во смисла на овој закон, се смета и секоја форма на јавно соопштување на резултатите од секоја преработка на базите на податоци.

Јавно изведување

Член 31

(1) Јавно изведување во смисла на овој закон е:

1. Читање или рецитирање во живо на дела од областа на книжевноста;
2. Изведување во живо на музички дела и
3. Сценско изведување или претставување во живо драмски, драмско - музички, кореографски или пантомимичарски дела.

Јавно пренесување

Член 32

(1) Јавно пренесување, во смисла на овој закон, е јавно соопштување преку звучник, екран и кое било друго техничко средство на:

1. Изведба на авторско дело во живо, вон од просторот или местото во кое делото се изведува во живо;
2. Звучно и/или визуелно снимени дела (фонограми, видеограми и сл.) од подлогата на која се снимени и

3. Авторско дело што радиодифузно се емитува.

Јавно изложување Член 33

Јавно изложување, во смисла на овој закон, е претставување на оригинал или примерок на дело од ликовната уметност, на фотографско дело или на дело создадено во постапка слична на фотографската, на дело од областа на применетата уметност, дизајнот, архитектурата, урбанизмот, картографијата, како и на друго дело од научна и техничка природа.

Јавно прикажување Член 34

Јавно прикажување, во смисла на овој закон, е претставување на јавноста, преку технички средства, на аудиовизуелно дело или на дело од областа на фотографијата, ликовната уметност, архитектурата, урбанизмот, применетата уметност, дизајнот, картографијата, како и дела од научна и техничка природа.

Радифузно емитување Член 35

(1) Радифузно емитување, во смисла на овој закон, е соопштување авторско дело преку радио и телевизиски програмски сигнали наменети за прием од јавноста, безжично, вклучувајќи сателит или жично, вклучувајќи кабелски или микробранов систем.

(2) Под "сателит" во смисла на овој закон се подразбира било кој сателит што работи на фреквенција која што, согласно прописите за телекомуникации, е резервирана за емитување сигнали наменети за прием од јавноста или за затворена индивидуална комуникација, при што, условите на приемот на сигнали треба да е соодветен на условите на приемот од страна на јавноста.

(3) Радифузно емитување преку сателит, се врши кога под контрола и одговорност на радифузна организација се испраќаат сигнали за емитување програма наменети за јавноста, во непрекинат комуникациски синџир што води до сателитот и од сателитот кон земјата.

(4) Кога програмските сигнали се кодирани, радифузното емитување преку сателит се смета за извршено доколку преку радифузната организација или преку друго лице, со нејзина согласност, средствата за декодирање и` се достапни до јавноста.

Радифузно реемитување Член 36

(1) Радифузно реемитување, во смисла на овој закон, е истовремено, во целина и непроменето пренесување на радифузно емитувано авторско дело доколку:

1. Го врши друга радиотелевизиска организација, а не онаа што делото почетно го емитува;

2. Се пренесува преку кабелски или микробранов систем (во натамошниот текст: кабелско реемитување).

Ставање на располагање на јавноста

Член 37

Ставање на располагање на јавноста во смисла на овој закон е авторско дело да се соопшти на јавноста, безжично или жично, вклучувајќи интернет или други комуникациски мрежи, на начин кој што секому овозможува пристап кон делото, од место и во време што самиот го избира.

Преработување

Член 38

(1) Преработување во смисла на овој закон е превод, приспособување, вклучувајќи и аудиовизуелно приспособување, музички аранжман и друго менување на авторско дело и на дело од народното творештво, како и на други пишани материјали, како што се преводи на службени тесктови кои не се направени за службено користење.

(2) Правата над авторското дело создадено со преработување, на кој било начин не влијаат на правата над делото што е преработено.

ОДДЕЛ 3. Други права на авторот

Содржина на другите права на авторот

Член 39

(1) Авторот ги има и следниве други права:

1. Право на пристап и на предавање
2. Право на наследство
3. Право на надомест од умножување за приватно користење
4. Право на надомест од послуга
5. Право на посебен надомест од изнајмување (во рамките на правото на пуштање во промет).

Пододдел 1. Право на пристап и на предавање

Право на пристап и на предавање

Член 40

(1) Авторот има право на пристап до оригиналот или до примерокот од своето дело што го поседува друг, заради остварување на правото на репродукција или правото на преработка на делото, доколку тоа не е во спротивност со оправданиот интерес на поседувачот.

(2) Авторот има право да побара, поседувачот да му го предаде оригиналот на ликовното или фотографското дело заради јавно изложување или друг вид објавување, доколку за тоа постои оправдан интерес.

(3) Предавањето на оригиналот од став 2 на овој член, може да се услови со полагање соодветна кауција или со осигурување во висина на пазарната вредност на оригиналот.

(4) Авторот е должен пристапот и предавањето од ставовите 1 и 2 на овој член да го стори со што е можно помалку непријатности за поседувачот и на своја сметка. Во случај на оштетување на делото, одговорен е авторот, независно од неговата вина.

Пододдел 2. Право на наследство

Право на наследство

Член 41

(1) Доколку оригиналот на уметничко дело, определен со овој закон, е продаден или на друг начин оттуѓен, неговиот автор има право да биде известен и да добие надомест од секоја наредна продажба (во натамошниот текст: право на наследство).

(2) Правото на наследство од став 1 на овој член не може да биде предмет на откажување, располагање и судско извршување.

Оригинал на уметничко дело

Член 42

(1) Оригинал на уметничко дело во смисла на член 41 од овој закон е дело од ликовна, графичка или пластична уметност, како што се: слики, колажи, цртежи, графики, гравури, литографии, скулптури, керамика, резби, таписерии, дела на стакло, фотографско дело и дело создадено во постапка слична на фотографската, како и примероци на наведените дела што се сметаат за оригинали.

(2) Примероци на наведените дела коишто ги создал самиот автор или биле направени со негова дозвола во ограничен број, ќе се сметаат за оригинали. Тие, на вообичаен начин мора од авторот да бидат нумерирани, потпишани или на друг начин соодветно означени.

Износ што му припаѓа на авторот

Член 43

(1) Авторскиот надомест од правото на наследство се утврдува според следните стапки:

1. 5% за дел од продажната цена од 300 до 3000 евра
2. 4% за дел од продажната цена 3000,01 до 50.000 евра;
3. 3% за дел од продажната цена од 50.000,01 до 200.000 евра;
4. 1% за дел од продажната цена од 200.000,01 до 350.000 евра;
5. 0,5% за дел од продажната цена од 350.000,01 до 500.000 евра;
6. 0,25% за дел од продажната цена над 500.000 евра.

(2) Највисокиот износ на надоместот не смее да надмине 12.500 евра.

(3) Авторскиот надомест од став 1 на овој член го плаќа продавачот, односно галеристот, организаторот на јавна продажба, уметничка галерија или друг посредник што врши продажба на уметнички дела.

(4) Надоместоците од овој член се пресметуваат во денарска противвредност по средниот курс на Народната Банка на Република Македонија на денот на продажбата. Основа за пресметка на надоместоците е продажната цена од овој член, без данокот за додадена вредност (ДДВ).

Право на наследство на ракопис

Член 44

(1) Доколку оригиналот (ракописот) на книжевното или музичкото дело е продаден или на друг начин оттуѓен, неговиот автор има право да биде известен за секоја наредна продажба и за секоја од нив да добива посебен надомест во нето износ од 3% од секоја продажна цена.

(2) Одредбите од член 43 став 3 и 4 на овој закон соодветно се применуваат и на делата од став 1 на овој член.

Право на информации

Член 45

Авторот, наследниците или организациите за колективно управување на авторското право имаат право да побараат во рок од три години од денот на продажбата на авторското дело од субјектите од членовите 43 став 3 и 44 на овој закон информации неопходни да се обезбеди наплатата на авторскиот надоместок од препродажбата, особено: за насловите на оттуѓените дела, за сопственикот и посредникот, за договорите за продажба, за продажната цена и сл..

Пододдел 3. Право на надомест од умножување за приватно користење

Право на надомест од умножување за приватно користење

Член 46

(1) За користење на правото на умножување за приватно користење се плаќа надомест за носителите на правата определени со овој закон.

(2) Надоместот од став 1 на овој член за умножување фонограми и видеограми се плаќа при прва продажба или увоз на средства за тонско и визуелно снимање и на нови неснимени носачи на тон и на тон и слика.

(3) Надоместот од став 1 на овој член за фотокопирање се плаќа при прва продажба или увоз на средства за фотокопирање и од изработка на фотокопии, наменети за продажба, месечно, а согласно можниот број фотокопии.

(4) Со средствата за тонско и визуелно снимање се изедначени сите други средства кои овозможуваат постигнување ист ефект, а со фотокопирање се изедначени и други техники за умножување (репродуцирање).

(5) Правото на надомест од став 1 на овој член не може да биде предмет на откажување, располагање или судско извршување.

(6) Авторот има право на надоместот од став 1 од овој закон за умножувањето фонограми и видеограми и од фотокопирањето на неговото дело кое се врши за приватно користење.

Субјекти обврзани да плаќаат Член 47

(1) Обврска за плаќање на надомест од членот 46 на овој закон имаат производителите и увозниците на средства за тонско и визуелно снимање, на средства за фотокопирање, на неснимени носачи на тон и на тон и слика, како и лица што вршат услуги на фотокопирање.

(2) Субјектите од став 1 на овој член се должни, на барање на надлежната организација за колективно управување на авторското право и сродните права да и` доставуваат податоци за видот и бројот на продадените или увезените средства и носачи на тон и на тон и слика, како и податоци за направените фотокопии.

Висина на надоместот Член 48

(1) Висината на надоместот од член 46 на овој закон ја утврдува Владата на Република Македонија.

(2) Надоместокот од став 1 на овој член се утврдува посебно за секој вид средство за тонско и визуелно снимање; за секое средство за снимање, за кое што поради својата конструкција не е потребен посебен материјал за неговата работа (во двоен износ од вообичаениот); за секој носач на тон и на тон и слика врз основа на неговото времетраење на снимање, за секое средство за фотокопирање врз основа на можниот број фотокопирање во минута и врз основа на можноста за фотокопирање во боја (во двоен износ од црнобелото фотокопирање), како и за секоја поединечна фотокопија наменета за продажба.

(3) Владата на Република Македонија ги усогласува износите на надоместоците од став 1 од овој член во зависност со движењето на цените и животните трошоци во Република Македонија.

Пододдел 4. Право на надомест од послуга

Право на надомест од послуга Член 49

(1) Авторот има право на правичен надомест од послуга на оригинал или примероци на неговото авторско дело.

(2) Послуга е давање на користење на авторското дело, на определено време, преку институции до кои јавноста има пристап (библиотеки, галерии, кинотеки, образовни установи и сл), без остварување непосредна или посредна имотна корист.

(3) Правото на послуга од став 1 на овој член не се однесува на архитектонски објекти, на дела од применетата уметност и дизајнот и на дела што меѓусебно ги позајмуваат институциите од став 2 на овој член.

(4) Надоместот од став 1 на овој член го плаќа институцијата што ја врши услугата.

(5) Од обврската за плаќање надомест од став 1 на овој член се изземени јавните установи од областа на науката, културата и образованието.

(6) Авторот не може да се откаже од правото на надомест од став 1 на овој член.

Пододдел 5. Право на посебен надомест од изнајмување

Право на надомест од изнајмување

Член 50

(1) Доколку со договор не е поинаку определено, авторот кој своето право на изнајмување во согласност со член 72, односно со член 91 став 2 од овој закон, го пренел на произведувач на фонограми или на филмски продуцент, го задржува правото на посебен надомест за секое изнајмување на делото. Авторот не може да се откаже од ова право.

ДЕЛ 4.

ОГРАНИЧУВАЊА НА МАТЕРИЈАЛНОТО ПРАВО

Општи одредби

Член 51

(1) Авторско дело може да се користи без дозвола на авторот со надомест или без надомест и само во случаите и под условите определени со овој закон.

(2) Користењето од став 1 на овој член може да се врши само над објавено авторско дело, под услов користењето да не е на штета на редовното користење на делото, да не им нанесува неоправдана штета на законските интереси на авторот, да е во согласност со добрите обичаи и во мерка оправдана со целта што треба да се постигне

(3) Одредбите од оваа Глава не се применуваат на компјутерска програма.

Користење без плаќање надомест

Член 52

(1) Користењето на авторско дело без плаќање надомест се однесува на следните случаи :

1. Времено умножување на авторско дело, доколку умножувањето е од минлив или случаен карактер, и/или е составен и суштински дел на технолошки процес, доколку умножувањето само за себе нема независно економско значење и чија единствена цел на умножувањето е да овозможи пренесување податоци во мрежа меѓу трети лица преку посредник или да овозможи законско користење на делото;
2. Посебни случаи на умножување што се врши од страна на јавни библиотеки, образовни институции или музеи и архиви заради остварување на нивната дејност и без непосредна или посредна економска или комерцијална цел;
3. Снимање авторско дело од страна на радиодифузната организација што има дозвола за емитување на делото, доколку го сними со сопствени средства и за сопствени потреби и под услов да го избрише во рокот во кој ја има дозволата за емитување. Доколку снимката има посебна документарна вредност може да биде предадена и сочувана во јавен архив;
4. Користење дела заради илустрирање во образовни или научни истражувања до степен оправдан со некомерцијалната цел што треба да се постигне, под услов да се наведе името на авторот и изворот, освен доколку тоа е невозможно;
5. Користење авторски дела за потребите на лица со инвалидитет (лица со посебни потреби) на начин кој е непосредно поврзан со инвалидитетот до степен што го бара инвалидитетот и за некомерцијална цел;
6. Умножување и јавно соопштување написи, статии и други слични дела за актуелни стопански, политички, религиозни и други слични теми, со цел на известување на јавноста, до степен оправдан со целта, освен ако тоа не е посебно забрането од страна на авторот и под услов да се наведе името на авторот и изворот, освен доколку тоа е невозможно;
7. Користење делови на авторски дела (цитати), во научни истражувања, за настава, критика, полемика или преглед, во обем и до степен потребен за конкретната намена и под услов да се наведе името на авторот и изворот, освен доколку тоа е невозможно;
8. Користење дела за целите на јавната безбедност или во судска, парламентарна или административна постапка;
9. Користење политички говори, како и извадоци од јавни предавања и слични дела до степен оправдан со информативната намената, под услов да се наведе името на авторот и изворот, освен доколку тоа е невозможно;

10. Користење дела за време на верски обреди и други службени одбележувања на настани и личности од јавен интерес;

11. Користење дела трајно сместени на јавни места (улицы, плоштади, паркови и сл.);

12. Користење дела од областа на ликовната и применетата уметност, архитектура, индустриски дизајн и фотографски дела изложени на јавни изложби или на аукција, од страна на организаторот, на плакати или каталози изработени без комерцијални цели, до степен неопходен за промовирање на настанот;

13. Преработка на дело во пародија, карикатура или пастиш, под услов преработката да не создава забуна во однос на оригиналот на делото и авторството и ако преработката е во рамките на дозволеното користење на делото;

14. Умножување авторско дело на носач на тон и слика, јавно соопштување на делото од тој носач, како и јавно соопштување на делото што се емитува, во продавници, на саеми и други места каде што се демонстрира работата на апарати за снимање, умножување и пренесување на тон и слика, во мерка што е неопходна за демонстрирање на работата на апаратите. Записите/снимките создадени по оваа основа веднаш се бришат;

15. Употреба на авторско дело во некој предмет, што е од споредно значење за намената и искористувањето на тој предмет;

16. Користење авторско дело како архитектонски објект, или на цртежот или на планот на објектот, заради негова реконструкција;

17. Јавно соопштување и ставање на располагање на јавноста на авторско дело заради истражување или лично усовршување на определени места во јавни научни, културни, образовни и слични установи, доколку делото не може да се купи, или за негово користење не е потребна дозвола, а е дел од колекциите/фондот на установите

18. Јавно изведување авторско дело за хуманитарна цел, под услов учесниците да не добиваат надомест за користење на делото и најмалку 70 % од остварениот приход да се вложи за таа цел.

(2) Користењето база на податоци или нејзини примероци од страна на законскиот корисник е без плаќање надомест, доколку е неопходно за пристап и вообичаено користење на нејзините составни содржини.

Користење дело од народното творештво

Член 53

- (1) Користење дело од народното творештво е без надомест.
- (2) Народното творештво се користи на достоин начин, без сакатење и под услов да е наведен изворот и потеклото на делото.
- (3) За остварување на правата од став 2 на овој член е надлежен Институтот за фолклор "Марко Цепенков" - Скопје.

Користење со плаќање правичен надомест

Член 54

- (1) Користењето на авторското дело со плаќање правичен надомест се однесува на следните случаи:
  1. Умножување на хартија или на сличен носач на запис по пат на фотокопирање или било која слична техника или друг процес со слични ефекти, со исклучок на нотните записи на музичко дело;
  2. Умножување на било кој носач на запис што ги врши физичко лице за приватно користење без посредна или непосредна комерцијална цел.

ДЕЛ 5.

ТРАЕЊЕ НА АВТОРСКОТО ПРАВО

Траење на авторското право

Член 55

- (1) Авторското право трае за време на авторовиот живот и 70 години по неговата смрт, доколку со овој закон не е поинаку определено.
- (2) Определени морални права траат само додека авторот е жив, а некои определени со овој закон и по истекот на рокот на траењето на материјалните права.

Сметање на рокови во случаи на коавторство

Член 56

- (1) Кога делото го реализирале повеќе автори (коавтори), рокот на траење од член 55 став 1 на овој закон, се смета од смртта на последниот жив автор.
- (2) Во случај на коавторство на аудиовизуелно дело рокот на траење на заштитата се смета од смртта на последниот жив од следниве лица: главниот режисер, авторот на сценариото, авторот на дијалозите и композиторот на музиката специјално создадена за користење аудиовизуелно дело.

Траење на заштита на анонимни и псевдонимни дела

Член 57

- (1) Авторското право на анонимни и псевдонимни дела трае 70 години по законското објавување на делото.

(2) Доколку псевдонимот не доведува до забуна за тоа кој е автор или доколку авторот, во рокот наведен во став 1 на овој член, го открие својот идентитет, се применува рокот од член 55 став1 на овој закон.

Посебни рокови за необјавени дела

Член 58

Кога рокот, според овој закон, не тече од смртта на авторот или авторите, а делото не било законски објавено, авторското право трае 70 години по неговото создавање.

Траење на роковите за авторско дело објавено во делови

Член 59

Во случај кога рокот на траење на авторското право, според овој закон, се смета според законското објавување на делото, а делото е објавено во томови, делови, продолженија, изданија, епизоди и слично, рокот се смета посебно за секој составен дел.

Сметање на роковите

Член 60

Роковите на траење на заштитата на авторското право утврдени со овој закон, започнуваат да течат од 1 јануари од годината што следи по настанот, што е основа за пресметување на роковите.

Траење на моралните права

Член 61

(1) Моралното право за откажување од член 25 на овој закон, трае додека авторот е жив.

(2) Моралните права за признавање и означување на авторството, и за заштита на интегритетот на авторското дело од член 22 и 24 на овој закон, траат и по истекот на роковите за траење на материјалните права, утврдени со овој закон.

(3) За остварување и заштита на моралните права на авторот од членовите 22 и 24 на овој Закон по неговата смрт, покрај наследниците, се надлежни и соодветното (струково) здружение на автори, лицата кои имаат правен интерес, како и Македонската академија на науките и уметностите.

Последица од истекот на роковите

Член 62

Авторското дело, по истекот на роковите за траење на материјалните права утврдени со овој закон се користи без дозвола и без надомест.

ДЕЛ 6.
ПРЕНЕСУВАЊЕ НА МАТЕРИЈАЛНИ ПРАВА

Општа одредба
Член 63

(1) Авторот може да пренесе на други лица одделни материјални права, на начин и под услови определени со овој закон.

(2) Пренесувањето од став 1 на овој член може да се врши со наследување, со договор или на друг начин определен со овој закон.

Пренесување со наследување
Член 64

(1) Материјалните права се предмет на наследување.

(2) На наследниците на авторот им припаѓаат сите права кои би му припаѓале на авторот, освен правото на откажување од член 25 на овој закон.

(3) На наследувањето на авторското право, доколку со овој закон не е поинаку определено, се применуваат прописите за наследување.

Пренесување со договор
Член 65

(1) Авторот може пренесувањето на материјалните права на други лица, да го врши со писмен договор, доколку со овој закон не е поинаку определено.

(2) Договорот од став 1 на овој член што не е склучен во писмена форма, не произведува правно дејство.

(3) Договорот од став 1 на овој член содржи особено: Вид на правата што се пренесуваат; нивниот обем (исклучиво или неисклучиво); територијата за која се однесува пренесувањето на правата; времетраење на пренесувањето и авторскиот надомест.

(4) Спорните или нејасните одредби во договорот од став 1 на овој член, се толкуваат во интерес на авторот.

Определување авторски надомест
Член 66

(1) Авторскиот надомест се определува според принципот на правичност, видот на делото, видот и обемот на правото на користење што се пренесува, времетраењето и други битни околности за неговото користење

(2) Доколку со користењето на авторското дело се остварува приход, кој е значително поголем од договорениот авторски надомест, авторот има право да побара измена на договорениот надомест, што ќе му овозможи поправичен удел во приходот. Од ова право авторот не може да се откаже.

(3) Во случај кога авторскиот надомест е договорен, односно определен во зависност од остварениот приход од користењето на делото, неговиот корисник е должен да води соодветни книги или друга евиденција, од која може да се утврди висината на остварениот приход.

(4) Корисникот од став 3 на овој член е должен да му овозможи на носителот на авторското право увид во документацијата/евиденцијата од став 4 на овој член и да му доставува потребни извештаи за остварениот приход во вообичаен рок, доколку не е договорен друг рок.

Ништовност

Член 67

(1) Ништовен е договор или одредба од договор спротивен на овој закон, како и договор или одредба од договор, со кој авторот на друго лице му ги пренесува:

1. Авторското право, како целина;
2. Моралните права;
3. Непознати видови користење на авторското дело.

Примена на прописите за облигациони односи

Член 68

На договорот за пренесување на материјално право, соодветно се применуваат прописите за облигационите односи, доколку со овој закон не е поинаку определено.

Припадност на правата

Член 69

Правата што според овој закон му припаѓаат на авторот, вклучувајќи го и правото на судска заштита, му припаѓаат и на друг носител на авторско право, во обем што со закон или со друг правен акт му се пренесени, доколку со овој закон не е поинаку определено.

Обем на пренесување (исклучиво и неисклучиво)

Член 70

(1) Со договорот од член 65 на овој закон, материјалното право се пренесува исклучиво или неисклучиво.

(2) Со исклучивото пренесување на материјално право, во смисла на овој закон, се дозволува друго лице да го користи делото при што од користење се исклучени авторот и било кое трето лице.

(3) Со неисклучивото пренесување материјално право, во смисла на овој закон, се дозволува друго лице да го користи делото при што од користење не се исклучени авторот или било кое трето лице.

Правило на одвоено пренесување

Член 71

Пренесување на одделно материјално право не влијае на пренесувањето на другите материјални права, доколку со овој закон или со договор не е поинаку определено.

Презумпција на заедничко пренесување

Член 72

При пренесувањето на правото на умножување, се смета дека е пренесено и правото на пуштање во промет на примероците на тоа дело, доколку со договор не е поинаку определено.

Натамошно пренесување

Член 73

(1) Носителот кому му било пренесено материјално право на авторот, не може без дозвола на авторот, тоа право натаму да го пренесе на трети лица, доколку со договор не е поинаку определено.

(2) Доколку натамошното пренесување на правото е последица на статусните измени на носителот, не е потребна дозволата од став 1 на овој член.

(3) Доколку натамошното пренесување на правото е допуштено без дозвола на авторот, согласно со закон или договор, за авторските побарувања солидарна одговорност сносат претходниот и новиот носител.

Раскинување на договорот за пренесувањето

Член 74

(1) Авторот може да го раскине договорот за пренесување на материјалното право, доколку носителот на исклучивото право во недоволна мера го користи или воопшто не го остварува, а од тие причини интересите на авторот значително се оштетени.

(2) Авторот не може да го оствари раскинувањето од став 1 на овој член, доколку од него потекнуваат причините за тоа.

(3) Авторот може да го оствари раскинувањето според овој член, доколку му понуди на носителот дополнителен рок за соодветно користење на правото.

(4) Со остварување на раскинувањето, материјалното право се враќа на авторот.

(5) Доколку начелото на правичноста го налага тоа, авторот е должен на носителот на правото да му исплати соодветен надомест на штета.

(6) Авторот не може да се откаже од правото на раскинување, според овој закон.

ОДДЕЛ 1. Одделни видови авторски договори

Пододдел 1. Издавачки договор

Издавачки договор

Член 75

(1) Со издавачки договор авторот се обврзува да му го пренесе на издавачот правото на умножување на своето дело и пуштање во промет со печатење во книжен облик во доволен број примероци наменети за јавноста (во натамошниот текст: право на издавање), а издавачот се обврзува за тоа да му плати авторски надомест, да го издаде делото и да ги стави во промет издадените примероци..

(2) Правото на издавање од став 1 на овој член, не го содржи правото на издавање на делото во електронски облик. За издавање на делото во електронски облик се склучува посебен договор.

(3) Издавачот кој го има правото на издавање на делото во книжен облик, а меѓу еднакви понудувачи, има право на првенство за издавање на делото во електронски облик. Правото на првенство трае три години од издавањето на делото во книжен облик. Издавачот писмено се изјаснува во рок од 30 дена од приемот на понудата од авторот.

(4) Со издавачкиот договор може да се пренесе и правото на џебно издание, периодично издание, односно издавање во продолженија, преведување и слично.

Содржина на издавачкиот договор

Член 76

(1) Издавачкиот договор во смисла на општите елементи за содржината на авторскиот договор определени со член 65 од овој закон содржи: Рок за предавање на ракописот заради издавање; број на посебни изданија и број на примероци (тираж) на секое посебно издание.

(2) Авторскиот надомест во издавачкиот договор може да биде определен во паушален износ или во процент од малопродажната цена на примерок на изданието. Во случај кога авторскиот надомест е договорен во процент од малопродажната цена на продадените примероци на делото, издавачот е должен да му овозможи увид на авторот во документацијата за продадените примероци.

Претпоставка на исклучивост

Член 77

За времето на важење на издавачкиот договор, се смета дека авторот на издавачот исклучиво му го пренел правото на издавање на делото на ист јазик, освен на новинарски написи, доколку со договорот не е поинаку определено.

Подобрување на делото

Член 78

Издавачот е должен, при наредните изданија, да му овозможи на авторот подобрување или измена на делото, под услов, тоа да не предизвикува значителен трошок за издавачот и суштински да не го менува делото, доколку со издавачкиот договор не е поинаку определено.

Уништување на делото со виша сила

Член 79

(1) Во случај кога ракописот на делото, по доставувањето до издавачот, е уништен поради виша сила, авторот има право на надомест што би му припаднал, доколку делото било издадено.

(2) Во случај кога поради виша сила пред да биде пуштено во промет е уништено целокупното подготвено издание, издавачот има право да подготви ново издание, а авторот има право на надомест како за едно издание.

(3) Во случај кога поради виша сила пред да биде пуштено во промет е уништен дел од подготвеното издание, издавачот има право да отпечати само толку примероци колку што биле уништени, без за тоа да му исплати дополнителен надомест на авторот.

Престанок на договорот

Член 80

(1) Издавачкиот договор престанува во случај на:

1. Смрт на авторот пред завршување на авторското дело;
2. Исцрпување на тиражот на сите договорени изданија;
3. Истек на рокот на важење на договорот и
4. Други случаи утврдени со закон или договор.

(2) Авторот може да го раскине издавачкиот договор, доколку издавачот, откако бил исцрпен тиражот од претходното издание, не издаде нови договорени изданија во рокот определен со издавачкиот договор. Во случај на раскин, авторот има право да го задржи добиениот надомест односно да бара исплата на договорниот надомест, како и право да бара надомест на штета.

(3) Се смета дека тиражот е исцрпен во смисла на овој закон, доколку бројот на непродадените примероци е помал од 5% од сите договорени и остварени изданија, а во секој случај доколку е помал од 100 примероци.

Уништување на примероците

Член 81

Во случај кога издавачот сака да ги уништи примероците на делото останати во залиха, е должен првенствено да му ги понуди на авторот.

Пододдел 2. Договор за јавно изведување

Договор за јавно изведување

Член 82

Со договор за јавно изведување авторот се обврзува да му го пренесе на корисникот правото за јавно изведување на своето дело, а корисникот се обврзува, за тоа, на авторот да му исплати надомест.

Содржина на договорот за јавно изведување

Член 83

Договорот за јавно изведување, во смисла на општите елементи за содржината на авторскиот договор определени со член 65 од овој закон, може да содржи и право на авторот на увид во јавното изведување на делото и обврска на корисникот тоа да му го овозможи, како и да обезбеди соодветни технички услови за изведувањето.

Раскин на договорот

Член 84

Во случај кога делото не се изведе во договорниот рок или под договорените услови, авторот има право да го раскине договорот, да го задржи веќе добиениот надомест, да бара исплата на договорениот надомест и да побара надомест на штета.

Пододдел 3. Договор за нарачка авторско дело

Договор за нарачка на авторско дело

Член 85

(1) Со договор за нарачка на авторско дело, авторот се обврзува да го создаде нарачаното авторско дело и да му го достави на нарачателот, а нарачателот се обврзува за тоа да му исплати надомест.

(2) Нарачателот има право да ја надгледува работата и да дава упатства, доколку со тоа не навлегува во правото на авторот за слободно творештво.

(3) Авторот го задржува авторското право врз нарачаното дело, доколку со закон или договор не е поинаку определено.

Пододдел 4. Авторско дело во работен однос

Авторско дело во работен однос

Член 86

(1) Во случај кога авторското дело е создадено од работник при исполнување на неговите работни обврски или по упатство на работодавецот (во натамошниот текст: авторско дело од работен однос), се смета дека материјалните права на авторот на тоа дело, исклучиво му се пренесени на работодавецот за време од пет години по завршувањето на делото, доколку со колективен договор, односно со договор за работа не е поинаку определено.

(2) По истекот на рокот од став 1 на овој член, материјалните права му припаѓаат на работникот, со тоа што работодавецот може да побара нивно повторно исклучиво пренесување, доколку му плати на работникот правичен надомест за секој одделен вид материјално право.

(3) Независно од став 1 и 2 на овој член, авторот има право на правичен надомест за секое изнајмување.

(4) Авторот не може да се откаже од правото од став 3 на овој член.

Исклучоци на пренесувањето во работен однос

Член 87

(1) По исклучок на член 86 на овој закон:

1. Работникот го задржува исклучивото право да го користи авторското дело од работниот однос во рамките на своите собрани дела и

2. Се смета дека материјалните права на компјутерска програма и на бази на податоци се исклучиво пренесени на работодавецот, доколку со договор не е поинаку определено.

ОДДЕЛ 2. Посебни одредби за авторските дела

Пододдел 1. Аудиовизуелно дело

Аудиовизуелно дело

Член 88

Аудиовизуелно дело, во смисла на овој закон, е кинематографско или друго дело изразено во вид на поврзани подвижни слики, со или без звук, без оглед на видот на носачот што го содржи.

Автори на аудиовизуелно дело

Член 89

Автори на аудиовизуелно дело, во смисла на овој закон, се: писателот на сценариото, главниот режисер и главниот снимател. Во случај кога анимацијата од било кој вид е суштински елемент на делото, за автор се смета и главниот цртач. Во случај кога музиката е суштински елемент на делото, за автор се смета и авторот на музиката посебно создадена за користење во аудиовизуелно дело.

Автори на придонеси кон аудиовизуелното дело

Член 90

Цртачот, односно авторот на музиката, кога не се смета за автор на аудиовизуелното дело според член 89 на овој закон, како и сценографот, костимографот, монтажерот и авторот на маски, имаат авторско право само врз своите придонеси кон аудиовизуелното дело (во натамошниот текст: автори на придонеси).

Договор за филмска продукција

Член 91

(1) Со договор за филмска продукција се уредува односот на филмскиот продуцент со авторите на аудиовизуелното дело и авторите на придонесите, како и односот меѓу самите автори, согласно со овој закон.

(2) Со склучувањето на договорот за филмска продукција, се смета дека авторите и авторите на придонесите, исклучиво и неограничено му ги пренесле на филмскиот продуцент сите свои материјални права на аудиовизуелното дело, вклучително и правото на превод со титлување или надсинхронизација, доколку со договор не е поинаку определено.

(3) Со склучување договор за филмска продукција, авторите го задржуваат правото на правичен надомест од филмскиот продуцент, за секое користење од став 2 на овој член, а авторите на придонесите го задржуваат правото посебно да ги користат своите придонеси кон аудиовизуелното дело, доколку со тоа не се повредени правата на филмскиот продуцент.

(4) Авторите и авторите на придонесите не можат да се откажат од правата наведени во став 3 на овој член.

(5) Филмскиот продуцент е должен најмалку еднаш годишно да им доставува на авторите на аудиовизуелното дело извештај за остварениот приход, посебно за секој вид користење на делото.

Завршување на аудиовизуелното дело

Член 92

(1) Аудиовизуелното дело се смета за завршено (создадено) кога главниот режисер ќе утврди дека е завршена првата стандардна копија на делото, што е предмет на договорот.

(2) Измени на копијата на аудиовизуелното дело од став 1 на овој член се можни само по претходна согласност на главниот режисер и филмскиот продуцент.

(3) Во случај кога некој од авторите или авторите на придонесите нема да го заврши својот дел кон аудиовизуелното дело или поради виша сила тоа не може да го стори, нема право да се спротивставува создадениот дел да биде користен за негово довршување. За овој дел авторот ужива соодветно авторско право.

Раскинување на договорот

Член 93

(1) Во случај кога филмскиот продуцент нема да го заврши аудио-визуелното дело во рок од пет години од склучувањето на договорот за филмска продукција или доколку не го стави во промет завршеното аудиовизуелно дело во рок од една година по неговото завршување, авторите можат да го раскинат договорот, доколку не бил договорен друг рок.

(2) Во случајот на раскинување од став 1 на овој член, авторите и авторите на придонесите го задржуваат правото на исплата на надомест.

Примена на други законски одредби

Член 94

На договорот за филмска продукција, не се однесуваат одредбите на овој закон за правото на откажување од член 21, став 1, точка 4, и за пренесување на правата од членовите 71 и 73 на овој закон.

Пододдел 2. Компјутерска програма

Компјутерска програма

Член 95

Компјутерска програма во смисла на овој закон, е програма во било која електронска изразна форма, вклучувајќи го и подготвителниот материјал за негова изработка, доколку е оригинална, индивидуална и интелектуална творба.

Права на авторот

Член 96

(1) Доколку со овој закон не е поинаку определено, авторот на компјутерската програма има исклучиво материјално право да ја користи програмата и да дозволува или забранува користење на програмата за:

1. Умножување, како и внесување, прикажување, користење, пренесување или чување на компјутерска програма, доколку овие дејствија наложуваат такво умножување;
2. Преведување, адаптирање или било која друга преработка, како и умнување на резултатите од таа преработка, без да се повредат правата на лицето што ја извршило таквата преработка и
3. Ставање во промет на оригиналот на компјутерската програма или нејзините примероци во било каква форма.

(2) Одредбата од членот 29 став 4 на овој закон се применува и во случај на компјутерски програми од став 1 точка 3 од овој член.

Посебни одредби за ограничување на правата

Член 97

(1) Доколку со договор не е поинаку определено, законскиот корисник на компјутерската програма може без дозвола на носителот на правото да ги врши дејствијата наведени во член 96 став 1 точки 1 и 2 на овој закон, во согласност со нејзината намена вклучувајќи и исправка на грешките заради користење на програмата.

(2) Законскиот корисник на компјутерската програма може без дозвола на носителот на правото да направи резервен примерок доколку е тоа неопходно за нејзино користење.

(3) Законскиот корисник на компјутерската програма има право без дозвола на авторот да го следи, проучува или тестира работењето на програмата, со цел да ги утврди идеите и принципите што се основна карактеристика на елементите на програмата, доколку има потреба од тоа при внесот, прикажувањето, користењето, пренесувањето или чувањето.

(4) Одредби од договор што се во спротивност со ставовите 2 и 3 на овој член се ништовни.

Декомпилирање

Член 98

(1) За умножување на кодот и за промена на неговиот облик, во смисла на член 96 став 1 точки 2 на овој закон, не е потребна дозвола на носителот на правото, доколку тоа е потребно за добивање информации потребни за постигнување заедничка функционалност (интероперабилност) на независно креирана компјутерска програма со други програми, под услов да се исполнети следниве услови:

1. Таквите дејствија да ги врши носител на дозвола, друг законски корисник или лице кое е овластено од нив и работи во нивно име и за истата цел;
2. Информациите потребни за постигнување интероперабилност да не биле претходно достапни на лицата од став 1 точка 1 на овој член и
3. Таквите дејствија да се ограничени само на оние делови од изворната програма што се потребни за постигнување заедничка функционалност (интероперабилност).

(2) Не е дозволено информациите добиени преку примена на став 1 од овој член да се:

1. Користат за други намени, освен за постигнување заедничка функционалност (интероперабилност) на независно креирана компјутерска програма;

2. Отстапуваат на трети лица, освен кога тоа е потребно за постигнување заедничка функционалност (интероперабилност) на независно креирана компјутерска програма и

3. Користат за развивање, производство или трговија со друга компјутерска програма, што во својот израз е слична во суштина или да се

користат за било какво друго дејство со кое се повредува авторското право.

(3) Одредбите од овој член не можат да се применуваат на начин кој во неразумна мера би го повредил авторското право или би бил спротивен на вообичаеното користење на компјутерската програма.

ГЛАВА ТРЕТА СРОДНИ ПРАВА

ДЕЛ 1. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Предмети на сродни права Член 99

Предмети на сродни права се изведбите на уметниците - изведувачи; фонограмите на произведувачите на фонограми; аудиовизуелните дела на филмските продуценти; емисиите, односно програмските сервиси на радиотелевизиските организации; изданијата на издавачите и базите на податоци на нивните изготвувачи.

Примена на одредбите за авторското право Член 100

Одредбите од овој закон за авторското право што се однесуваат на: односот меѓу авторското право и сопственичкото право (членови 6-9 и член 11), составните делови и насловите на авторското дело (член 13), на презумцијата на авторство и коавторство во однос на изведувачите (членови 18 став 2 и 3 и 19), дефинициите на материјалните права (членови. 28-38); правото на исцрпување при прва продажба, освен за базите на податоци (член 29 став 5), на ограничување на материјалните права (членови 52-54); начинот на пресметување на роковите за траење и последиците од нивното истекување (членови 60 и 62); на пренесувањето (членови 63-71 и 73-74) соодветно се применуваат и на сродните права.

ДЕЛ 2. СОДРЖИНА НА СРОДНИТЕ ПРАВА

ОДДЕЛ 1. Права на уметници - изведувачи

Поим на на уметници - изведувачи Член 101

(1) Уметници-изведувачи во смисла на овој закон, се: артисти, пеачи, музичари, балетски уметници и други лица кои со игра, песна, танц, говорење, рецитирање или на друг начин, изведуваат книжевни или уметнички дела или дела од народното творештво (во натамошниот текст: изведувачи).

(2) Како изведувачи, во смисла на овој закон, се сметаат и режисери на сценски дела, диригенти на оркестри и хорови, обликувачи на тон или на тонска снимка.

Претставници на состави на изведувачи

Член 102

(1) Изведувачите кои колективно учествуваат во иста изведба, како на пример: оркестар, хор, танцов или драмски ансамбл, група или друг вид состав, се должни да овластат еден од членовите-изведувачи на составот за свој претставник за пренесување на правата за користење на изведбата од член 106 став 1 на овој закон, освен доколку со правилата на составот не е поинаку определено.

(2) Овластувањето од став 1 на овој член, се дава во писмена форма и важи, доколку е дадено од мнозинството изведувачи во составот од став 1 на овој член. Овластувањето содржи: Вкупен број на изведувачи; нивните имиња; потписи на членовите што го даваат овластувањето и рок на негово важење.

(3) Одредбите од ставовите 1 и 2 на овој член, не се однесуваат на режисери на сценски дела, диригенти и солисти.

Морални права

Член 103

(1) Изведувачот ги има следниве исклучиви морални права:

1. Да биде признат како изведувач на изведбата;
2. Да биде назначено неговото име, псевдоним или друга ознака, односно, називот на составот, уметничкиот раководител на составот и солистот, при секое користење на изведбата, освен ако тоа е технички невозможно;
3. Да се спротивстави на секакво менување, деформирање, сакатење или уништување на неговата изведба, односно да се спротивстави на секое користење на изведбата што може да наштети на неговата личност, чест и углед.

Материјални права

Член 104

(1) Изведувачот има исклучиви материјални права да дозволува или забранува користење на својата изведба за:

1. Снимање на својата неснимена изведба;
2. Јавно соопштување на својата неснимена изведба, освен за радиодифузно емитување на својата изведба која сама по себе е радиодифузна ;
3. Умножување на снимката од изведбата;
4. Пуштање во промет на оригиналот или примерокот од снимката од изведбата;

5. Ставање на располагање на јавноста на снимката од изведбата.

(2) Умножување на снимка на изведба од став 1 точка 2 на овој член, во смисла на член 28 од овој закон, претставува изработка на примероци на снимката.

Други права на изведувачот

Член 105

(1) Изведувачот има право на надомест од секое јавно соопштување, изнајмување и пуштање во промет на фонограм и видеограм со негова изведба, доколку со договорот од член 107 на овој закон, не е поинаку определено.

(2) Изведувачот има право на дел од единствениот надомест за секое јавно соопштување фонограм со негова изведба, издаден за комерцијална цел, доколку со овој закон не е поинаку определено.

(3) Изведувачот кој своето право на умножување на снимката со негова изведба го пренел на производител на фонограми или на филмски продуцент во согласност со овој закон, го задржува правото на посебен надомест за секое изнајмување.

(4) Изведувачот има право на надоместот од умножување за приватно користење од член 46 став 1 од овој закон.

(5) Изведувачот не може да се откаже од правото утврдено во ставовите 1, 2 и 3 на овој член.

(6) Издавање во смисла на став 2 на овој член претставува умножување фонограм во согласност со носителот во доволен број примероци, наменети за јавноста.

Пренесување изведувачко право

Член 106

(1) Изведувачот може со изведувачки договор да му пренесе на друго лице свое материјално право на користење на своја изведба.

(2) Изведувачкиот договор се склучува во писмена форма и содржи, покрај општите елементи утврдени во член 65 на овој закон, и: Наслов на делото што се изведува и името на авторот на делото, како и бројот и периодот на радиодифузното емитувања, кога договорот се однесува на радиодифузно емитување и друго.

Презумпција на пренесување

Член 107

Доколку со договорот не е поинаку определено, се смета дека со склучување договор за производство фонограм и аудиовизуелно дело, изведувачот, на производителот на фонограм, односно на филмскиот продуцент, му ги пренел сите свои материјални права, вклучително и правото на надсинхронизација на својата изведба.

Изведба од работен однос

Член 108

Одредбите од член 86 на на овој закон за дела од работен однос, соодветно се применуваат на изведба од работен однос.

ОДДЕЛ 2. Права на произведувачи на фонограми (фонограмски продуценти)

Поим на произведувачи на фонограми

Член 109

(1) Произведувач на фонограм во смисла на овој закон е физичко или правно лице кое ја превзема иницијативата за организација, финансирање и одговорност за прво снимање на звуците од изведба, на други звуци или звучни појави (фонограм).

(2) Фонограм во смисла на овој закон е снимка на звуци од изведба или други звуци или звучни појави, освен на снимка вградена во аудиовизуелно дело.

(3) Снимка, во смисла на овој закон значи отелотворување (запис на носач на тон) на звуци или звучни појави од кој тие може да бидат восприемени, умножени или соопштени со помош на технички средства.

Содржина на правата на произведувач на фонограм

Член 110

(1) Произведувачот на фонограм има право, при секое користење на фонограмот, соодветно да биде означено неговото име или назив, освен доколку тоа е невозможно.

(2) Произведувачот на фонограм има исклучиво материјално право да користи, дозволува или забранува користење на фонограмот за:

1. Умножување;
2. Ставање во промет и
3. Јавно соопштување, вклучително и ставање на располагање на јавноста, освен кога е издаден за комерцијална цел.

Други права на произведувачот на фонограми

Член 111

(1) Произведувачот на фонограми има право на дел од единствениот надомест од јавно соопштување на неговиот фонограм издаден за комерцијална цел.

(2) Во случајот од став 1 на овој член, корисникот е должен за секое користење да го плаќа надоместот од став 1 на овој член за правата на произведувачот на фонограми и за правата на изведувачот, доколку со овој закон не е поинаку определено.

(3) Фонограм ставен на располагање на јавноста со дозвола на произведувачот на фонограми се смета издаден за комерцијална цел.

(4) Произведувачот на фонограми и изведувачот на изведбата вградена во фонограмот имаат право на подеднаков дел од единствениот надомест од став 1 и 2 на овој член, доколку со договор не е поинаку определено.

(5) Произведувачот на фонограми има право на надомест за умножување за приватно користење согласно член 46 на овој закон.

ОДДЕЛ 3. Права на филмски продуцент

Поим Член 112

(1) Филмски продуцент во смисла на овој закон е физичко или правно лице кое ја превзема иницијативата, организацијата, финансирањето и одговорноста за создавање на првата снимка на аудиовизуелно дело (во натамошниот текст: видеограм).

(2) Видеограм во смисла на став 1 на овој член е носач на слика со снимката на подвижни слики со или без придружен звук од кој тие може да бидат восприемени, умножени или соопштени со помош на технички средства.

Содржина на правата на филмскиот продуцент Член 113

(1) Филмски продуцент има исклучиво материјално право да дозволува или забранува користење на својт видеограм за:

1. Умножување;
2. Ставање во промет;
3. Јавно соопштување
4. Ставање на располагање на јавноста.

Друго право на произведувачот на видеограм Член 114

Филмскиот продуцент има право на надомест за умножување за приватно користење согласно член 46 на овој закон.

ОДДЕЛ 4. Права на радиотелевизиска организација

Содржина на правата на радиотелевизиска организација Член 115

(1) Радиотелевизиска организација (во натамошниот текст: РТВ организација) има исклучиви материјални права да дозволува или забранува користење на своите емисии/програмски сервиси за:

1. Снимање на емисиите, на носачи на слика и/или тон;

2. Умножување и ставање во промет на умножените примероци од снимките на емисиите;
3. Реемитирање, вклучувајќи и кабелско реемитирање;
4. Јавно пренесување, на места достапни на јавноста и со наплата на влезници;
5. Ставање на располагање на јавноста.

ОДДЕЛ 5. Права на издавачи

Право на издавач на надомест од умножување за приватно користење

Член 116

(1) Правно или физичко лице што законски ќе издаде авторско дело во книжен облик (издавач) има право на дел од единствениот надоместот за умножување за приватно користење согласно член 46 на овој закон.

Права во посебни случаи на издавање

Член 117

(1) Правно или физичко лице што прв пат законски ќе издаде или на друг начин објави авторско дело над кое истекле материјалните права на авторот има исклучиви материјални права соодветни на материјалните права на авторот, утврдени со овој закон.

(2) Физичко лице што прв пат законски ќе издаде научен или критички коментар или осврт на претходно објавено авторско дело врз кое истекле материјалните права на авторот има исклучиви материјални права соодветни на материјалните права на авторот, утврдени со овој закон.

ОДДЕЛ 6. Права на изготвувач на база на податоци

Поим на изготвувач на база на податоци

Член 118

Изготвувач на база на податоци е правно или физичко лице кое презело иницијатива и одговорност за вложување во создавање на базата на податоци доколку презентира дека извршил квалитативно и/или квантитативно суштинско вложување во прибирање, верификацијата или презентацијата на нејзината содржина.

Содржина на правата на изготвувачи на база на податоци

Член 119

(1) Изготвувач на базата на податоци има исклучиво право да дозволува или забранува извлекување и/или повторно користење на целината или битните делови на базата на податоци.

(2) "Извлекување" во смисла на овој закон, претставува трајно или времено пренесување на целата содржина или на суштински дел од

содржината на базите на податоци на друга материјална подлога на било кој начин или форма.

(3) "Повторно користење" во смисла на овој закон, претставува било која форма на објавување на целата содржина или на суштински дел од содржината на базите на податоци преку ставање во промет на примероци, изнајмување, ставање на располагање на јавноста или други форми на јавно соопштување. Со првата продажба на примерок од базата на податоци од страна на носителот на правото или со негова согласност, се исцрпува правото на контрола на натамошната продажба на примероците.

(4) Правата од став 1 на овој член се применуваат без да се повредат постојните права на деловите во содржината на базата на податоци.

Обем на заштита Член 120

(1) Заштитата на правата на изготвувачот на базата на податоци ги опфаќа:

1. Целата содржина на базата на податоци;
2. Суштинските делови од нејзината содржина, проценети квалитативно и/или квантитативно;
3. Несуштинските делови од нејзината содржина, кога тие се користат повторувано и систематично и спротивно на редовното користење или во неразумна мерка ги повредуваат законските интереси на изготвувачот на базите на податоци.

(2) Заштитата на базата на податоци не се применува на компјутерска програма користена за изработка или за работа на базата на податоци достапна преку електронски средства.

Права и обврски на законски корисник Член 121

(1) Изготвувач на објавена база на податоци не смее да го спречи законскиот корисник од користење на несуштинските делови од нејзината содржина проценета квалитативно и/или квантитативно за било какви цели. Кога законскиот корисник е овластен да користи само дел од базите на податоци, овој став ќе се применува само за тој дел.

(2) Законски корисник на објавена база на податоци не смее да презема какви било дејствија спротивни на редовното користење и/или дејства што во неразумна мерка ги повредуваат законските интереси на изготвувачот на базите на податоци.

(3) Законски корисник на објавена база на податоци не смее да предизвика штета на носителот на авторското право или сродните права во однос на делата или предметите на сродните права што се содржани во базата на податоци.

Ограничување на правата Член 122

(1) Користењето на суштинските делови од содржината на базата на податоци од страна на законскиот корисник е без дозвола од носителот на правото и без надомест, ако се врши извлекување:

1. Од неелектронска база на податоци за приватни цели;
2. Заради илустрирање во наставата или за научни истражувања, доколку изворот е наведен и во обем оправдан со некомерцијалната цел;
3. И/или повторно користење за цели на јавна безбедност, во управни и судски постапки.

ДЕЛ 3. ТРАЕЊЕ НА СРОДНИТЕ ПРАВА

ОДДЕЛ 1. Траење на правата на изведувачите Член 123

(1) Материјалните изведувачки права траат 50 години од денот на изведбата. Доколку во тој период снимката од неговата изведба била прв пат законски издадена или законски јавно соопштена, правата на изведувачот траат 50 години, сметано од нејзиното прво законско издавање, односно соопштување.

(2) Моралните права од член 103 на овој закон, траат и по истекот на роковите за траење на изведувачките права, утврдени со овој закон. Одредбата за остварување на моралните права од член 61 на овој закон соодветно се применува.

ОДДЕЛ 2 .Траење на правата на произведувач на фонограми Член 124

Правата на произведувачот на фонограми траат 50 години од денот на првото создавање на фонограмот. Доколку во тој период фонограмот бил прв пат законски издаден, правата на продуцентот траат 50 години, сметано од издавањето. Доколку во тој период фонограмот не бил законски издаден, туку бил законски јавно соопштен, правата на продуцентот траат 50 години од соопштувањето.

ОДДЕЛ 3. Траење на правата на филмскиот продуцент Член 125

Правата на филмскиот продуцент траат 50 години од денот на завршувањето на снимката. Доколку во тој период снимката била прв пат законски издадена или јавно соопштена, правата на продуцентот траат 50 години, сметано од првото законско издавање, односно соопштување.

ОДДЕЛ 4. Траење на правата на РТВ организација

Член 126

Правата на РТВ организација траат 50 години од денот на првото радиодифузно емитување на емисијата.

ОДДЕЛ 5. Траење на правата на издавач и на правата во посебни случаи на издавање

Член 127

(1) Правата на издавачот траат 50 години од законското издавање.

(2) Правата од член 117 став 1 и 2 на овој закон траат 25 години од првото законско издавање, односно објавување.

ОДДЕЛ 6. Траење на правата на изготвувач на база на податоци

Член 128

(1) Правата на изготвувач на база на податоци траат 15 години по завршувањето на изработката на базата на податоци. Доколку во тој период таа законски е објавена, правата ќе траат 15 години од тоа објавување.

(2) Начинот на пресметувањето на траењето на заштитата утврден во членот 62 од овој закон соодветно се применува на оваа заштита.

(3) Рокот за заштита утврден во ставот 1 од овој член почнува од ново да тече со секоја значителна измена, проценета квалитативно и/или квантитативно, на содржините на базата на податоци вклучително и секоја суштинска измена што произлегува од кумулацијата на последователни дополнувања, бришења или менувања што ја квалификува базата на податоци како суштински ново вложување проценето квалитативно или квантитативно.

ГЛАВА ЧЕТВРТА КОЛЕКТИВНО УПРАВУВАЊЕ СО АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ ПРАВА

ДЕЛ1. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Индивидуално и колективно управување

Член 129

Носителите на авторското право и на сродните права може да ги остваруваат правата определени со овој закон лично (индивидуално) или преку организација за колективно управување на правата, на начин и под услови определени со овој закон (во натамошниот текст: колективно управување).

Задолжително и доброволно колективно управување

Член 130

(1) Колективното управување се остварува за повеќе носители на авторското право и сродните права ако управувањето не е можно да се врши индивидуално, поради карактерот на авторските дела, односно на предметите на сродните права и условите и начинот на нивно користење.

(2) Колективното управување се остварува по сила на закон на права определени со овој закон (задолжително колективно управување), а другите права може колективно да се управуваат само по овластување од носителите на правата (доброволно колективно управување).

(3) Колективно се управуваат авторското право и сродните права само за објавени авторски дела и за објавени предмети на сродните права, определени со овој закон.

(4) Објавување снимки на изведби се смета објавување во смисла на член 3 став 1 на овој закон.

Права што задолжително се управуваат колективно

Член 131

(1) Задолжителното колективното управување се остварува за оние исклучиви материјални права и права на надомест од користење на авторско дело или предмет на сродно право кои се определени со овој закон.

(2) Задолжителното колективното управување се остварува за:

1. Право на авторот за јавно изведување; јавно пренесување; јавно прикажување; радиодифузно емитување и реемитување и ставање на располагање на јавноста на несценски музички дела;
2. Право на авторот за јавно изведување; јавно пренесување; јавно изложување; јавно прикажување; радиодифузно емитување и реемитување и ставање на располагање на јавноста на несценско книжевно дело;
3. Право на авторот на надомест од правото на наследство;
4. Право на авторот на надомест од јавна послуга;
5. Право на надомест на автор и изведувач за изнајмување фонограми или видеограми, доколку со договор не е поинаку определено;
6. Право на надомест на автор и изведувач од јавно соопштување фонограми и видеограми, освен кога со договор не е поинаку определено;
7. Право на надомест на автор и изведувач од изнајмување фонограм или видеограм, или ставање на располагање на јавноста, освен кога со договор не е поинаку определено.

8. Право на надомест на изведувач и на фонограмски продуцент од единствениот надомест од јавно соопштување фонограми со изведби издадени за комерцијална цел;

9. Право на надомест на автор и издавач од умножување на хартија или на сличен носач на запис, по пат на фотокопирање или која било слична техника со слични ефекти, за приватно користење ;

10. Право на надомест на автор, изведувач и произведувач на фонограмот од умножување фонограм за приватно користење и

11. Право на надомест на автор, изведувач и на произведувач на видеограмот (филмски продуцент) од умножување видеограм за приватно користење.

(3) Одредбите од став 1 на овој член се применуваат и за кабелското реемитување на авторски дела и предмети на сродни права, освен на правата што ги остварува радиодифузна организација во однос на нејзиното сопствено реемитување, независно дали се работи за нивните сопствени права или правата им се пренесени од другите носители на авторското право и сродните права.

ДЕЛ 2.
ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА КОЛЕКТИВНО УПРАВУВАЊЕ
Организација за колективно управување
Член 132

(1) Колективното управување со авторското право и сродните права може да врши правно лице основано од носители на правата (физички и /или правни лица) за колективно управување со правата, кое работи врз основа на дозвола на надлежен државен орган определен со овој закон (во натамошниот текст: организација).

(2) Организацијата може да биде основана како здружение на граѓани или заедница на правни и физички лица во согласност со овој и друг закон.

(3) Организацијата работи со непрофитна цел, врз принципите на рационалност и транспарентност, и со почитување на правилата за конкуренција.

(4) Организацијата може да биде основана за одредени видови права или за права што припааат на одделни носители.

(5) Управувањето со правата за кои со овој закон е утврдено плаќање единствен надомест, како и за правата на надомест за умножување за приватно користење, по правило се врши од една организација за секој од надоместите, основани од различните/одделните носители на правата.

(6) Вршењето определени административни, технички или помошни работи, организацијата може да го довери на друго физичко или правно лице со пишан договор.

Обврски на организацијата

Член 133

(1) Организацијата е должна да:

1. Управува со правата и да ги штити интересите на носителите на правата со кои управуваат преку следење на нивното користење во Р Македонија и во странство; ги врши правните работи и односите на носителите на правата со корисниците и води постапки пред судовите и други органи заради заштита на авторското право и сродните права и слично; донесува и објавува општи акти за прибирање и за распределба на прибрани надоместоци од користењето, во согласност со закон; склучува договори со соодветни организации во странство;
2. Дава неисклучива дозвола за користење на авторските дела и предметите на сродни права; склучува договори за давање дозволи за користење со корисници, во свое име и на сметка на носителите на правата, или врз основа на договори со соодветни организации во странство; ги прибира утврдените надоместоци од корисниците и врши распределба на прибрани надоместоци на носителите на правата во согласност со закон и општите акти; бара од корисниците информации и документи потребни за определување на висината на надоместокот за користење на правата; врши контрола на користењето на авторските дела односно предметите на сродните права;
3. Обезбедува внатрешна контрола, отчетност и одговорност на органите и лицата за работите во нивна надлежност во согласност со закон и општите акти; обезбедува двостепеност во одлучувањето за работите во надлежност на организацијата за колективно управување во согласност со закон и општите акти;
4. Обезбедува јавност на работењето (обезбедува пристап на носителите на правата до информациите за користење на правата, за прибрани средства и за распределбата; обезбедува и овозможување увид во работењето и податоците од страна на носителите на правата и на корисниците на правата, на начин, во обем и под услови определени со закон и општи акти на организацијата);
5. Обезбеди и одржува просторни, кадровски и други услови определени со овој закон заради успешно остварување на работата.

Членови на организацијата

Член 134

(1) Со организацијата управуваат и одлучуваат носителите на авторското право и сродните права, во согласност со овој и друг закон.

(2) Организациите ги управуваат правата на сите носители на авторското право и сродните права определени со овој закон, за кои има добиено дозвола од надлежен орган определен со овој закон, во согласност со овој закон и статутот, односно договорот за основање.

(3) За правата од член 131 на овој закон, сите носители на тие права се сметаат за членови и имаат право да учествуваат во управувањето и одлучувањето на организациите за колективно управување, независно од нивниот правен или друг статус, освен кога носителот писмено побара изземање.

(4) За доброволното колективното управување членови на организација се сметаат само оние носители на права кои пристапиле во организацијата.

(5) Организацијата, на барање на носител на право, не смее да одбие колективно управување.

ОДДЕЛ 1. Известување, доставување податоци и дозвола за користење

Субјекти должни за доставување известување, податоци и барање дозвола

Член 135

(1) Корисникот, во случај на користење исклучиви материјални права, е должен од организацијата да побара дозвола за користење, најдоцна 15 дена пред денот на користењето, односно, во случај на прибирање надоместоци од користењето, во истиот рок, да ја извести организацијата за користење на авторското дело, односно предметот на сродно право со целосни податоци за местото и времето на користење.

(2) Продавачот, односно галеристот, организаторот на јавната продажба, уметничката галерија или друг посредник што врши продажба на уметнички дела во смисла на член 43 став 3 од овој закон и оригиналите (ракописите) на книжевни и музички дела од член 45 на овој закон е должен да и доставува на организацијата за колективно управување податоци за оттуѓените дела, за сопственикот и посредникот, за договорите за продажба и за потврдите за оригиналноста на делата, за продажната цена во рок од 30 дена по извршеното продавање.

(3) Произведувачите и увозниците на апарати за тонско и визуелно снимање, на апарати за фотокопирање, на неснимени носачи на тон и на тон и слика, како и лица коишто вршат услуги на фотокопирање се должни, на барање на организацијата за колективно управување да му доставуваат податоци за видот и бројот на продадените или увезените апарати и носачи на тон и на тон и слика, како и податоци за направените фотокопии во текот на определен месец.

(4) РТВ организациите се должни еднаш месечно да и доставуваат на организацијата за колективно управување прегледи на емитуваните авторски дела, односно предмети на сродните права.

(5) Корисникот е должен без одлагање да ја извести соодветната организација за секоја промена на околностите за јавно користење или за негово престанување, заради измени на условите на дозволата, односно повлекување на дозволата.

(6) Во случаи кога во смисла на став 1 на овој член организацијата не е известена, не и се доставени целосни податоци или не е добиена дозвола, на нејзино барање, надлежниот суд определува временна мерка-забрана за користењето.

Контрола на користењето

Член 136

(1) Организацијата има право да го контролира користењето на авторските дела и предметите на сродните права, за чие колективно управување со правата има дозвола.

(2) Корисниците на авторското право и на сродните права се должни на организацијата да и` даваат релевантни податоци за користењето, како и да му овозможат увид во документацијата.

(3) Во вршењето на контролата од став 1 и 2 на овој член, на барање на организацијата за колективно управување, помош може да му даваат органите на државната управа надлежни за инспекција, како и царинските служби.

ОДДЕЛ 2. Надоместоци за користење

Определување на надоместоците

Член 137

(1) Надоместоците за користење се определуваат со:

1. Општ акт за определување надоместоци за користење на организацијата (Тарифа);
2. Општ договор меѓу организацијата и здруженијата на одделни категории корисници, односно нивните комори што го претставуваат мнозинството корисници (општ договор) и
3. Поединечен договор меѓу организацијата и поединечен корисник (поединечен договор)

(2) За ист вид и обем на користење на авторските дела и предметите на сродните права од страна на субјекти со иста или сродна дејност, во општ договор, не може да се утврдуваат понеповолни услови за користење од оние што се утврдени во Тарифата, односно, со поединечниот договор не може да се утврдуваат понеповолни услови за користење од оние што се утврдени во општиот договор, односно Тарифата.

(3) Ниедна од договорните страни не смее да одбие преговори за општ договор и поединечен договор. Одбивањето на преговорите од организацијата, како и неоправданото одолговлекување на преговорите со корисникот или соодветните здруженија на корисници, односно

нивните комори, претставуваат основи за одземање на дозволата за колективно управување.

(4) Доколку корисникот и организацијата не склучат поединечен договор за висината на надоместот, корисникот е должен да плаќа надомест според општиот договор, односно тарифата.

Критериуми за определување на надоместоците во Тарифата

Член 138

(1) Доколку користењето на авторското дело, односно предметот на сродните права е нужно за вршење на дејноста на корисникот што зависи од нивно користење, висината на надоместот за користење се определува, по правило, во процент од приходот кој што корисникот го остварува со користењето на авторското дело и/или предметот на сродното право. Во случај на радиодифузното емитување и кога е неможно одделно утврдување на посебниот приход остварен од користењето, процентот се определува од приходот остварен од вршењето на дејноста.

(2) Доколку со користењето на авторското дело, односно предметот на сродното право не се остварува приход, висината на надоместот во тарифата може да се определи во процент од трошоците потребни за користење на авторското дело, односно предметот на сродното право, како што се: надоместоците или платите на авторите, односно носителите на сродните права, или трошоците за користење на просторот при користење на авторското дело, односно предметот на сродното право или други соодветни трошоци.

(3) При определувањето на висината на надоместоците од став 1 и 2 на овој член, се определува и најнискиот, номинален (апсолутен) износ на надоместот.

(4) Доколку користењето на авторското дело, односно предметот на сродното право не е нужно за вршење на дејноста на корисникот, меѓутоа придонесува кон зголемување на пријатноста на крајните корисници на нивните услуги, во смисла на: сместувачки капацитети, хотели, изложбените простори, угостителските објекти, превозните средства и други слични дејности, висината на надоместот во тарифата се определува во паушални износи, и тоа за постојаните и за повремениите користења на авторското дело, односно предметот на сродното право.

(5) При определување на висината на надомест во тарифата, се земаат предвид особено: видовите и обемот на користење, подрачјето на користење (бројноста на потенцијалните корисници), категоријата и големината на просторот, времетраењето и бројот на користењата, како и разликата на цените во работењето на корисникот поради користењето на делата, односно предметите на сродните права и друго.

(6) При определување на висината на надомест во тарифата особено се земаат предвид и религиозните, културните, општествени и социјални интереси на корисниците, вклучително и интересите и потребите на младите и лицата со посебни потреби.

Постапка за донесување Тарифа Член 139

(1) Организацијата е должна пред донесувањето на тарифата од член 137 став 1, точка 1 на овој закон да побара мислење од корисниците, од соодветните здруженија на корисниците, односно нивните комори.

(2) Доколку субјектите од став 1 на овој член во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето не достават свои писмени мислења, ќе се смета дека се согласни со предлог-тарифата.

(3) Доколку организацијата за колективно управување не ги прифати во целина или делумно предлозите од мислењата на субјектите од став 1 на овој член, во рок од 15 дена од денот на приемот на истите, тоа е должно да побара мислење од Комисијата за посредување во авторското право и сродните права од овој закон (во натамошниот текст: Комисија за посредување) во врска со предметот на несогласување. Комисијата ќе даде мислење во рок од 60 дена од денот на приемот на барањето. Мислењето содржи оценка за тоа дали предлог-тарифата на здружението ги опфаќа правата за кое тоа здружение има дозвола, како и тоа дали надоместоците во тарифата се определени во согласност со одредбите на овој закон. Доколку Комисијата не даде мислење во определениот рок, се смета дека е согласна со предлог -тарифата. (4) Измените и дополнувањата на тарифа се врши на начин, под услови и во постапка утврдени за нивно донесување.

(4) Измените и дополнувањата на тарифа се врши на начин, под услови и во постапка утврдени за нивно донесување.

(5) Тарифата се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.

Надлежност на Комисијата за посредување Член 140

(1) Комисијата за посредување, покрај посредувањето од член 140 од овој Закон, посредува и при склучување договори за кабелско реемитување по барање на која било страна од договорањето, а може да посредува и при склучувањето на договори за останати видови користење на авторско право, односно предмети на сродно право, доколку и двете страни го побараат тоа.

(2) Комисијата за посредување во случаи на став 1 на овој член им помага на договорните страни за склучување договор и може да доставува предлози до страните.

(3) Предлозите од став 2 на овој член се сметаат за прифатени, доколку ниедна од договорните страни не изрази спротивставување на предлозите во рок од три месеци од приемот на предлозите.

(4) Предлозите и известувањето за спротивставување од став 2 и 3 на овој член се доставуваат писмено по препорачана пошта.

Именување Комисија за посредување **Член 141**

(1) Владата на Република Македонија, на предлог на министерот за култура ја именува Комисијата за посредување.

(2) Комисијата за посредување ја сочинуваат претседател и четири членови со мандат од четири години.

(3) Претседателот и членовите на Комисијата за посредување се именуваат од редот на истакнатите независни стручњаци коишто со својата работа и познавање на примената на авторското право и сродните права можат да придонесат за остварување на целите за коишто се формира.

(4) Комисијата за посредување се именува на начин и во постапка што гарантира независност и непристрасност во работењето.

(5) Претседателот и членовите на Комисијата за посредување, пред именувањето, даваат писмена изјава дека не постои судир на интереси во вршењето на работата во Комисијата.

Работа на Комисијата за посредување **Член 142**

(1) Комисијата за посредување работи на седница и одлучува со мнозинство на гласови од вкупниот број.

(2) Комисијата за посредување донесува деловник за работа.

(3) Комисијата за посредување може да покани на седницата да присуствуваат по еден овластен претставник од договорните страни и други стручни лица од соодветна област. Претставниците на договорните страни и поканетите стручњаци рамноправно учествуваат во работата на Комисијата, без право на глас.

(4) Претседателот, членовите на Комисијата за посредување и другите стручњаци од став 3 на овој член имаат право на надомест. Висината на надоместот ја определува министерот за култура, а средствата за надоместот се обезбедуваат од државниот буџет.

(5) Административните и техничките работи на Комисијата за посредување ги врши Министерството за култура.

ОДДЕЛ 4. Распределба на надоместоците

Општ акт за распределба на надоместоците **Член 143**

(1) Организацијата донесува општ акт за распределба на надоместоците во рок од три месеци од неговиот упис во Централниот регистар на Македонија во согласност со статутот, односно со договорот за основање.

(2) За покривање на вкупните трошоците за работа на организацијата, може да се користат средства од прибраните надоместоци во износ определен во статутот, односно во договорот за основање, но не повеќе од 30% .

(3) Поединечните пресметки и исплатите на надоместоците се вршат најмалку еднаш годишно.

Посебни случаи за распределба на надоместот Член 144

(1) Доколку со општ акт на организацијата не е поинаку определено, меѓусебната распределба на надоместот определен со овој закон се врши во следниот сооднос:

1. Од надоместоците прибрани за умножување за приватно користење на фонограми, односно видеограми согласно овој закон, авторите примаат 40%, изведувачите 30%, а фонограмските, односно филмските продуценти 30 %;

2. Надоместоците прибрани за умножување за приватно користење на хартија или сличен носач согласно овој закон, се распределуваат меѓу авторите и издавачите во сооднос од по 50%;

3. Единствениот надомест прибран од јавно соопштување фонограм издаден за комерцијална цел, вклучително и радиодифузно емитување, согласно овој закон, се распределува меѓу изведувачите и фонограмските продуценти во сооднос од по 50%.

ДЕЛ 3. ПОСТАПКА ЗА ИЗДАВАЊЕ ДОЗВОЛА ЗА КОЛЕКТИВНО УПРАВУВАЊЕ

Барање за издавање дозвола Член 145

(1) Дозвола за колективно управување се издава по барање на организацијата.

(2) Кон барањето од став 1 на овој член, организацијата приложува статут, односно одлука за основање и друга документација во согласност со овој закон.

(3) Организацијата се регистрира, по претходно добиена дозвола од Министерството за култура, која се објавува во "Службен весник на Република Македонија" најдоцна осум дена од извршената регистрација во Централниот регистер на Македонија.

Содржина на статут, односно договор за основање на организацијата

Член 146

(1) Статутот, односно договорот за основање, покрај елементите определени со друг закон, треба да содржи и одредби за остварување на обврските на организацијата утврдени со овој закон, а особено:

1. Видови и обем на правата што се остваруваат;
2. Органи на организацијата, нивна надлежност, отчетност, одговорност, начин на работа, избор и разрешување;
3. Начин и учество на членовите на организацијата во органите на организацијата и нивни права, должности и одговорности ;
4. Постапка за заштита на правата на членовите и обезбедување двостепеност во одлучувањето;
5. Постапка за донесување општи акти;
6. Начин на прибирање на надоместоците и начела за нивна распределба;
7. Утврдување постапка и начела за склучување договори со соодветни организации во странство и начин на обезбедување размена на информации за колективното управување;
8. Начин и услови за обезбедување внатрешна контрола и надзор врз работењето;
9. Начин и услови на обезбедување јавност на работењето кон членовите, кон корисниците и кон пошироката јавност;
10. Услови за престанок на организацијата и распределба на имотот

(Алтернатива :нов став 2)

(2) Имотот на организацијата, во случај на нејзин престанок, се пренесува на онаа организација која ќе се регистрира за колективно управување на истите права. До тогаш, времено, со имотот управува Министерството за култура)

Содржина на другата документација

Член 147

(1) Другата документација треба да содржи:

1. Очекуван и веројатен број на носители на права чии права организацијата за колективно управување ќе ги остварува, односно на оние кои ќе пристапат кон организацијата;

2. Проценка на економската оправданост за ефикасно и економично колективно управување со одредени права.

3. Докази дека организацијата исполнува определени просторни, кадровски и други услови (соодветен деловен простор, опрема за прибирање и обработка на податоците за колективното управување и стручна оспособеност на кадри за колективно управување од најмалку еден дипломиран правник и дипломиран економист - за водење

сметководство, преку своја стручна служба или со доверување на работите на трето лице).

Постапување по барањето

Член 148

(1) Министерството за култура одлучува по барањето на организацијата во рок од 60 дена од добивањето на барањето и донесува решение за давање дозвола или за одбивање на барањето. Против решението може да се поведе управен спор.

(2) За колективно управување на авторското право и сродните права од овој закон, за ист вид права, по правило, се издава дозвола само на една организација.

(3) Доколку за исти права се поднесени две или повеќе барања, Министерството за култура ќе издаде дозвола на онаа организација која, според доставената документација понудила поголеми гаранции дека поделотворно(поуспешно) ќе го остварува колективното управување со прават.

(4) Дозволата од став 1 на овој член се издава за време од пет години. Дозволата може да се обновува, по барање на организацијата, кое се доставува до Министерството за култура, со целокупната документација определена со овој закон, најдоцна 6 месеци од пред истекот на рокот на важење на дозволата.

Основи за одбивање на барањето

Член 149

(1) Министерството за култура донесува решение за одбивање на барањето доколку:

1. Статутот, односно договорот за основање не е во согласност со овој закон;
2. Оцени дека организацијата, односно правното лице од член според доставената документација нема способност успешно да го остварува колективното управување поради просторни, кадровски и други услови определени со овој закон;
3. Не е доставена комплетна документација определена со овој закон;
4. Веќе е издадена дозвола за истите права на организација, а се оцени дека е нерационално дозвола да се издаде и на друга.

Примена на други прописи

Член 150

Постапката за издавање дозвола се спроведува во согласност со одредбите од законот за општата управна постапка, доколку со овој закон не е поинаку определено.

ДЕЛ 4.

КОНТРОЛА И НАДЗОР НАД РАБОТЕЊЕТО НА ОРГАНИЗАЦИЈАТА

Субјекти што остваруваат контрола и надзор

Член 151

(1) Контролата на работењето на организацијата се остварува од страна на надлежни органи на организацијата, од носителите на правата што ги управува организацијата и од страна на корисниците.

(2) Надзорот над актите и работењето на организацијата во поглед на одредбите од овој закон го врши Министерството за култура.

ОДДЕЛ 1. Контрола од органи на организацијата

Член 152

(1) Во рок од шест месеци од крајот на секоја пресметковна година, надлежните органи на организацијата ќе усвои или ќе побара:

1. Годишни извештаи од извршните и надзорните органи на организацијата за прибраните средства, нивното распределување, работата на организацијата и примената на актите за надоместоци и спроведувањето на договорите со корисниците и со соодветните странски здруженија;
2. Ревизиски извештаи за финансиската состојба заедно со мислењето за регуларноста на работата во согласност со овој закон, општите акти на организацијата и склучените договори;
3. Мислење на извршниот и надзорниот орган за извештаите од алинеја 3 на став 1 на овој член;
4. Преземените мерки по мислењата од став 1 на овој член и
5. Предлози за финансискиот план и трошоците за работење за наредната година.

(2) Овие одредби не влијаат на обврските на организацијата спрема други финансиски извештаи и ревизии преземени врз основа на другите прописи.

ОДДЕЛ 2. Контрола од носителите на правата

Член 153

(1) Секој носител на правата што ги управува организацијата може, во рок определен со статутот, односно со договорот за основање, да оствари увид во годишниот финансиски извештај и извештајот на надзорниот орган на организацијата и да побара писмен извештај за прибраните средства од користењето на неговите авторски дела, односно предмети на сродни права. Организацијата е должна таков извештај да му достави најдоцна во рок од осум дена од барањето.

(2) Најмалку една десетина од носителите од став 1 на овој член може да побараат еден или повеќе надворешни независни стручни лица, да го прегледаат работењето на организацијата и да дадат стручно мислење кое се доставува и до Министерството за култура.

ОДДЕЛ 3. Контрола од корисниците на правата
Член 154

(1) Секој корисник на правата што ги управува организацијата има право да бара извештај/увид во прибраните и распределените средства на име надомест од користењето, за период не покос од една година.

(2) Личните податоци на носителите на правата се заштитени, во согласност со закон.

ОДДЕЛ 4. Надзор од надлежен државен орган
Член 155

(1) Министерството за култура врши надзор над актите и работата на организацијата според одредбите на овој закон.

(2) Министерството за култура може, во секое време од организацијата да бара информации или податоци или извештаи за вршењето на работите определени со овој закон, и да врши увид во актите, годишниот финансиски извештај, финансиска друга документација.

(3) Организацијата е должна да го известува Министерството за култура за започнувањето и престанокот на функциите на одговорните, за склучување општи договори за користење на правата, за склучување договори со соодветни странски организации, за измените на статутот, односно договорот за основање, како и за други слични прашања.

(4) За изменувањето и дополнувањето на статутот, односно договорот за основање, е потребна согласност од Министерството за култура. Доколку Министерството за култура не се произнесе во рок од 60 дена од доставувањето на актите, се смета дека согласноста е дадена.

Мерки по основа на надзор
Член 156

(1) Доколку во спроведувањето на надзорот над актите на организацијата Министерството за култура оцени дека општ или поединечен акт не е во согласност со овој закон, статутот, односно договорот за основање има право со речение да го запре од извршување и да поведе постапка пред надлежен суд за оценка на законитоста на актот. Жалбата не го одлага извршувањето на решението.

(2) Доколку во спроведувањето на надзорот над работењето на организацијата Министерството за култура оцени дека работењето не е во согласност со овој закон, со дозволата, со статутот, односно со договорот за основање или општите акти за прибирање и распределба на надоместоците, Министерството, ќе издаде решение со кое прво, писмено ја опоменува организацијата и и` определува разумен рок од најмалку 30 дена за отстранување на утврдените неправилности. Доколку во зададениот рок не се отстранат констатираниите, може да се одземе дозволата.

(3) Против решението за одземање од став 2 на овој член може да се поведе управен спор.

(4) Решението за одземање на дозволата почнува да важи по истекот на 30 дена од денот на објавувањето на решението во "Службен весник на Република Македонија".

ГЛАВА ПЕТТА

ЗАШТИТА НА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ ПРАВА

ДЕЛ 1.

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Видови заштита и примена на други прописи

Член 157

(1) Авторското право и сродните права уживаат кривична, граѓанска и прекршочна заштита.

(2) Кривичната заштита на авторското право и сродните права се остварува според одредбите на Кривичниот законик и прописите за кривична постапка.

(3) Граѓанската заштита на авторското право и сродните права се остварува според прописите за парничната постапка, за обезбедување побарувања и облигационите односи, доколку со овој закон не е поинаку определено.

(4) Прекршочната заштита на според прописите авторското право и сродните права се остварува според прописите за прекшоци и овој закон.

(5) Заштитата на авторското право и сродните права ја вклучува и заштитата на технолошките мерки од повреда на правата.

(6) На постапките по барање за временни мерки, определени со овој Закон, при увоз, извоз или повторен извоз авторско дело, предмет на сродно право или нивни примерок, се применуваат прописите за царински мерки за заштита на правата од интелектуалната сопственост

Лице овластено за заштита

Член 158

(1) Лице, чие право определено со овој закон е повредено, доколку со овој закон не е поинаку определено, има право да поднесување:

1. Барање за заштита на правото и
2. Барање за временни и други мерки., доколку со овој закон не е поинаку определено.

(2) Како лице, во смисла на став 1 на овој член покрај авторот, се смета и носителот на право, лице овластено да го користи правото и организација (носител на право).

(3) Лицето од став 2 на овој член може да побара заштита од став 1 на овој член и кога се заканува вистинска опасност од повреда на правата определени со овој закон.

Солидарност на странки **Член 159**

(1) Кога некое право определено со овој закон е повредено, секој од носителите на тоа право може од трето лице да побара заштита на правото како да е единствен носител. Кога лицето што го повредило правото ги исполни барањата на еден од носителите на истото право, неговата обврска престанува и спрема останатите носители на правото. Доколку се работи за судска постапка која е во тек, носителите на истото право се сметаат за единствени сопарничари.

(2) Кога постојат повеќе сторители на повредата на некое право од овој закон, секој од нив солидарно одговара за повредата.

Заштита на право кое колективно се управува **Член 160**

Кога организација докаже дека е сторена повреда на право определено со овој закон, не е потребно утврдување на повредата од страна на индивидуален носител, чие право колективно се управува.

Ослободување од судски такси **Член 161**

Лицето од член 158 од овој закон е ослободено од плаќање судски такси, определени со закон, при поведување постапки за остварување и заштита на правата, определени со овој Закон.

Застарување **Член 162**

(1) Правото на заштита утврдена со овој закон не застарува, доколку со овој закон не е определено поинаку.

(2) Барањата од член 158 на овој закон кои според својата природа се од облигационен карактер, а за кои со овој закон не е определен посебен рок за застарување, застаруваат според општите правила за застарување на побарувањата, доколку со овој закон не е поинаку определено

ОДДЕЛ 1.Заштита на технолошки мерки

Поим и содржина на технолошки мерки

Член 163

(1) Технолошките мерки, во смисла на овој закон, е било која технологија, компјутерска програма, средства или нивни составни делови, кои во текот на своето редовно работење се наменети за спречување и ограничување на дејствијата за повреди на правото, утврдено со овој закон, без дозвола на носителот на правото. Овие мерки се

сметаат за делотворни, доколку носителот на правото ги остварува со примена на контролиран пристап или процес на заштита, како што е кодирање, искривување или друг вид на менување на делото, како и преку механизмите за контрола на умножувањето.

(2) Се смета дека некое лице повредува исклучиво право, определено со овој закон, кога знаело или можело да знае дека презема било какви противзаштитни дејствија со цел за изигрување на делотворните технолошки мерки кои служат за заштита на тоа право.

(3) Како повреда на исклучивите права утврдени со овој закон, се смета и кога некое лице произведува, увезува заради ставање во промет, става во промет, продава, изнајмува, рекламира за продажба или изнајмување или поседува во комерцијални цели технологија, компјутерски програми, средства и нивни составни делови или неовластено врши услуги, на било кои делотворни технолошки мерки, кои:

1. Се промовирани, рекламирани или се во продажба заради изигрување на технолошките мерки;
2. Имаат само ограничено комерцијална цел или користење, освен заради изигрување;
3. Првенствено се креирани, произведени, прилагодени или функционираат за да се овозможи или олесни изигрување на технолошките мерки.

(4) Одредбите од овој член не се применуваат на компјутерска програма.

(5) Одредбите од овој член, соодветно се применуваат и на било која технологија, компјутерска програма, средства или нивни составни делови со кои електронските информации за управување со правата се отстранети или изменети.

Исклучоци од примената на мерките за технолошка заштита

Член 164

(1) Носителот на правото што користи технолошки мерки е должен, без одолговлекување, во најкраток можен рок, на барање на лице што има законски пристап до авторско дело, во случај на ограничување на правото со или без надомест од членовите 52 став 1 точки 2, 3, 4, 5, и 8 и член 54 на овој закон, да му го овозможи пристап и користење на делото преку отстранување на технолошките мерки или преку обезбедување други соодветни средства.

(2) Исклучоците од став 1 на овој член, доколку е можно според природата на користењето и условите од член 51 од овој закон, соодветно се однесуваат и на другите органичувања.

(3) Исклучоците од овој член не се однесува на правото на ставање на располагање на јавноста.

(4) Одредби од договори што се спротивни на став 1 на овој член се ништовни.

Заштита на електронските информации за управување со правата

Член 165

(1) Се смета дека некое лице ги повредува исклучивите материјални права кога свесно, без дозвола отстранува или изменува било која електронска информација за управување со правата, како и умножува, става во промет, увезува заради ставање во промет, изнајмува или јавно соопштува авторско дело или предмет на сродните права чишто електронски информации за управување со правата биле неовластено отстранети или изменети, а знаело или можело да знае дека со тоа предизвикува, овозможува, олеснува или прикрива повреда на правата.

(2) Електронски информации за управување со правата од став 1 на овој член претставуваат сите информации што ги обезбедуваат носителите на правата, а со кои се препознаваат авторските дела, односно предметите на сродните права, вклучувајќи ги и базите на податоци како, авторот, другите носители на правата, роковите и условите за нивно користење, како и нивните соодветни бројки и кодови, што ги претставуваат тие информации.

ДЕЛ 2.

ПОСТАПУВАЊЕ ПО БАРАЊЕТО ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВАТА

Содржина на заштитата на правото

Член 166

(1) Правото на заштита од член 158 став1 на овој закон ги содржи следните барања за:

1. Престанок на дејствието на повреда;
2. Надомест на материјална штета;
3. Надомест на нематеријална штета;
4. Граѓанска казна;
5. Означување на авторот;
6. Враќање на користите стекнати од недозволеното користење;
7. Отстранување од промет на предметите од повредата на правото;
8. Објавување судската пресуда.

Престанок на дејствието на повреда

Член 167

Лице од член 158 став 2 од овој закон може да побара од тужениот прекин на дејствието со кое се повредува право, како и/или забрана на такво или слично дејствие во иднина. За да се оствари ова право, доволно е лицето да се повика на него и да докаже дека тужениот го повредува правото. Доколку тужениот тврди дека има право на преземање на тие дејствија, е должен тоа право да го докажува.

Надомест на материјална штета

Член 168

Доколку со повреда на право од овој закон е сторена материјална штета, лицето од член 158 став 2 на овој закон има право да побара надомест на сторената материјална штета и надомест за изгубена добивка. Надоместот се определува во согласност со вообичаениот надомест за тој вид користење или во согласност со надоместот пропишан со соодветните тарифи, односно со општ договор.

Надомест за нематеријална штета

Член 169

При повреда на морално право и независно од изречената казна од член 170 на овој закон, и при непостоење материјална штета, судот може да пресуди на авторот да му се исплати праведна парична оштета за претрпена душевна болка и страдање, како последица од повредата на моралното право, доколку утврди дека околностите на случајот и особено, степенот на повредата и нејзиното траење тоа го предизвикале.

Граѓанска казна

Член 170

(1) Доколку право определено со овој закон е повредено со намера или крајна небрежност, лицето од член 158 став 2 на овој закон може да побара исплата на договорениот или вообичаениот надомест за тој вид користење, зголемен до 200%, независно дали од повредата претрпел имотна штета (граѓанска казна).

(2) При одлучувањето по барањето за плаќање на казната од став 1 на овој член и одмерувањето на нејзината висина, судот ќе ги има предвид сите околности на случајот, особено степенот на вината на тужениот, износот на договорениот или вообичаениот надомест, како и превентивната цел на казнувањето.

Означување на авторот

Член 171

При повреда на моралното право за означување на името, псевдонимот или друга ознака на авторот при користење на делото, судот може да пресуди нивно дополнително, односно правилно означување.

Враќање на користите стекнати од недозволеното користење

Член 172

Доколку од недозволено користење некое право од овој закон е стекната корист, лицето од член 158 став 2 од овој закон има право да бара враќање на стекната корист, во согласност со прописите за стекнување без основа.

Отстранување од промет на предметите од повредата на правото

Член 173

(1) Без оглед на сите штети врз лицето од член 158 став 2 на овој закон, настанати со повредата и без било каков надомест, во случај на повреда на исклучиво право според овој закон, има право да бара:

1. Отстранување од промет на примероците на авторско дело и предмети на сродни права кои без дозвола се изработени заради ставање во промет или се во промет, како и материјалите и средствата користени или нанаменети за повредата и

2. Нивно уништување.

(2) Мерките од став 1 на овој член се извршуваат на трошок на лицето кое ги повредило првата и од овој закон.

(3) При изрекувањето на мерките од став 1 на овој член, судот ќе ги земе предвид околностите на случајот, а особено сразмерноста меѓу сериозноста на повредата и побарувањата, интересот на лицето од став 1 на овој член за обезбедување ефикасна заштита на правата, како и интересите на трети лица.

(4) Одредбите од овој член кои се однесуваат на уништување во однос на архитектонски дела, се применуваат само доколку постои посебно оправдана причина за тоа.

(5) Во случај кога мерките од овој член не соодветствуваат на природата и интензитетот на повредата, која може да се отстрани на друг начин, и доколку судот оцени дека лицето кое ја сторила повредата делувала ненамерно и без небржност, судот, може на лицето од став 1 на овој член, доколку тоа се сложи, да му определи плаќање на паричен надомест во износ кој не може да биде помал од оној кој би го добил при дозволено користење на правото, .

(6) Мерките за уништување од овој член нема да се применуваат доколку со уништување на средствата користени или наменети за повреда на право од овој закон би настанала поголема штета од штетата настаната од повредата на правото, освен кога се работи за средства што исклучиво или претежно се наменети за повредата.

(7) Барањето од овој член во однос на трети лица, застаруваат во рок од три години од узнавањето од страна на лице од член 158 став 2 на овој закон на недозволената изработка на предметите или од нивното пуштање во промет, односно на намената за пуштање во промет, а најдоцна пет години од нивната недозволена изработка, односно пуштање во промет.

Објавување судска пресуда

Член 174

Лицето од 158 став 2 на овој закон има право да бара правосилната пресуда со која целосно или делумно се усвојува неговото

барање за заштита на авторско право, да биде објавена во медиумите за масовна комуникација, на трошок на тужениот.

ДЕЛ 3.

ПРИВРЕМЕНИ МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВАТА

Содржина на привремените мерки

Член 175

(1) Доколку лице од член 158 став 2 на овој закон поднесе барање според прописите за обезбедување побарување (предлог или тужба) и стори веројатно дека се повредува авторско право, или дека се заканува опасност од повреда, судот може да определи временна мерка за престанок или спречување на повредата, односно да наложи:

1. Спречување на непосредно повредување на правото;
2. Времено да забрани или да го услови со плаќање парична казна натамошното повредување на правото или за истото да побара доставување гаранции со кои ќе се обезбеди надомест на носителот на правото;
3. Заплenuвање или нерастурање на примерок за кој се сомнева дека го повредува правото заради спречување на негов увоз и пуштање во промет за комерцијална цел.

(2) Мерката од став 1 од овој член, судот може да ја изрече и против посредник чии услуги се користат за повреда на правото.

(3) Во случај на повреда на право заради стекнување економска корист, и доколку лицето од став 1 на овој член стори веројатно дека од повреда на правото му се заканува ненадоместлива штета, судот може да изрече мерка за времено заплenuвање движен или недвижен имот, како и блокирање на банковните сметки и други средства на повредувачот на правото. За таа цел, судот може да наложи пренесување банковни и финансви документи и пристап до информации. Судот е должен да го обезбеди чувањето на тајноста на овие податоци, како и да забрани нивна злоупотреба.

(4) Времените мерки од овој член можат да се изречат и без сослушување на спротивната страна, доколку барателот на мерките приложи разумни докази дека тој е носител на правото, докази дека правото му е повредено или му се заканува повреда или дека одложувањето за носителот на правото би предизвикало ненадоместива штета. Доколку привремената мерка е изречена без сослушување на спротивната страна, судот решението за временна мерка, веднаш по неговото спроведување, нејзе ќе и ја достави.

(5) Во решението за временна мерка, судот ќе определи и траење на таа мерка. Доколку мерката е определена пред поднесувањето на тужба, решението треба да содржи и рок во кој барателот е должен да поднесе тужба заради оправдување на изречените мерки, кој не може да биде покус од 20 работни, односно 31 календарски денови, во зависност

од рокот кој подоцна истекува, сметано од денот на доставувањето на решението на барателот на мерката.

(6) За постапките за определување времени мерки се применуваат прописите за обезбедување на побарувањата, доколку не е поинаку определено со овој закон.

Мерки за обезбедување докази

Член 176

(1) По барањето од член 175 став 1 и 2 од овој закон, судот може да определи мерки за обезбедување докази.

(2) Мерките од став 1 на овој член, судот може да ги определи особено за:

1. Изработка на детален опис на примерок за кој има сомнение дека повредува право;
2. Одземање на примерок за кој има сомнение дека повредува право;
3. Одземање на материјалите и средствата кои се користени за изработка и пуштање во промет на примерок за кој има сомнение дека повредува право, како и документацијата што се однесува на него;

(3) Мерките од овој член, можат да се изречат и без сослушување на спротивната страна, доколку барателот на мерките приложи разумни докази дека тој или негов ополномоштувач е носител на правото и докази дека правото е повредено или му се заканува повреда, или доколку одложувањето за носителот на правото би предизвикало ненадоместива штета. Доколку мерката е изречена без сослушување на спротивната страна, судот решението за мерката, веднаш по неговото спроведување, ќе и ја достави.

(4) Во решението за мерката, судот ќе определи и траење на таа мерка. Доколку мерката е определена пред поднесувањето на тужба, решението треба да содржи и рок во кој барателот е должен да поднесе тужба заради оправдување на изречената мерка, кој не може да биде покус од 20 работни, односно 31 календарски денови, во зависност од рокот кој подоцна истекува, сметано од денот на доставувањето на решението на барателот на мерката.

(5) За постапките за определување мерки за обезбедување докази се применуваат прописите за обезбедување на побарувањата, доколку не е поинаку определено со овој закон.

Прибавување докази во парнична постапка

Член 177

(1) Кога странка во парнична постапка се повикува на доказ и тврди дека тој се наоѓа кај спротивната странка или е под нејзина

контрола, судот таа ќе ја повика спротивната странка да го поднесе тој доказ, определувајќи и рок за постапување.

(2) Во случај кога носителот на правото од овој Закон како тужител во тужбата тврди дека настанала повреда на право заради стекнување економска корист, како и кога во постапката се повикува на банкарски, финансиски и слични економски документи, исправи и слично докази и тврди дека истите се наоѓаат кај спротивната странка или под нејзина контрола, судот ќе ја повика таа странка да ги поднесе тие докази, определувајќи и рок за постапување.

(3) Кога странката која е повикана да поднесе доказ порекнува дека доказот се наоѓа кај неа или под нејзина контрола, заради утврдување на тие факти, судот може да изведува докази.

(4) Во однос на правото на странката да го одбие поднесувањето на бараниот доказ, се применува правото на одбивање на сведочење според прописите за парничната постапка.

(5) Судот, по сопствено уверување ќе цени од какво значење е тоа што странката нема да постапи по решението на судот, за поднесување на доказ.

(6) Против решението на судот од ставовите 1 и 2 од овој член не е дозволена посебна жалба.

ДЕЛ 4. ДРУГИ МЕРКИ

Барање за доставување податоци Член 178

(1) Лицето од член 158 став 2 на овој закон, кое покренало парнична постапка за заштита на правото, може да бара доставување податоци за потеклото и каналите на промет на делото/примерок на делото со кои се повредува неговото право.

(2) Барањето од став 1 на овој член може да се достави во форма на тужба или на временна мерка против лице кое:

1. Е тужено во парнична постапка од став 1 на овој член;
2. Во вршењето на својата комерцијална дејност поседува дело/примерок на дело за кое се сомнева дека го повредува правото;
3. Во вршењето на својата комерцијална дејност врши услуга за која се сомнева дека го повредува правото или врши услуги кои се користат во дејствие за кое се сомнева дека го повредува правото;
4. Е означено како лице кое учествува во производство или промет на дело/примерок на дело или вршење услуги за кои се сомнева дека го повредуваат правото, а е едно од лицата од претходните алинеи на став 2 на овој член.

(3) Барањето од став 1 на овој член може да се поднесе како прво барање во тужба со повеќе тужбени барања, доколку лицето против кое се поднесува барањето е тужено и во главната тужба.

(4) Барањето од став 1 на овој член може да опфати особено податоци за:

1. Имињата и адресите на произведувачите и дистрибутерите, добавувачите и другите претходни поседници на стоките, односно даватели на услуги, како и продавачите на големо и на мало на кои делото/примерокот на делото е наменето;

2. Количеството на произведени, изработени, испорачани, примени или нарачани дела/примероци на дела, како и за нивните цени.

(5) Лицето кон кое е поставено барањето за доставување податоци од овој член може да го одбие доставувањето на тие податоци од исти причини од кои, според правилата од Законот за парничната постапка, може да се одбие сведочење. Доколку го одбие доставувањето на податоци без оправдана причина, одговара за штета во согласност со одредбите од Законот за облигационите односи.

(6) Одредбите од овој член не влијаат на прописите за начинот на користење на доверливи информации во граѓанска и казнена постапка, на прописите со кои се уредува одговорност за злоупотреба на правата за добивање податоци, како и на прописите со кои се уредува обработката и заштитата на личните податоци.

(7) Одредбите од овој член не ја спречуваат примената на одредбите за времените мерки и за мерките за обезбедување докази од овој закон.

Превентивни дејствија за заштита

Член 179

Заради обезбедување докази или од други причини авторот, односно носителот на право според овој закон, може да регистрира и депонира оригинали или примероци на свое дело, фонограм, видеограм или предмет од некое друго свое право кај нотар или правен застапник.

Симболи и ознаки

Член 180

(1) Носителот на исклучиво авторско право од овој закон, ќе го означи оригиналот или примероците од своето дело, односно видеограмот, со ознака Ц пред своето име, псевдоним или ознака и годината на првото објавување.

(2) Носителот на исклучиво право на фонограм според овој закон, ќе го означи оригиналот или примероците на својот издаден фонограм или обвивките со ознака п пред своето име, псевдоним или ознака и годината на првото објавување.

(3) Доколку не се докаже спротивното, се смета дека исклучивите права на делата, односно фонограмите, му припаѓаат на лицето означено во согласност со ставовите 1 и 2 на овој член.

(4) Одредбите од овој член не влијаат и не го спречуваат остварувањето и заштитата на правата определени со овој закон.

ДЕЛ 5. ПРЕКРШОЧНА ЗАШТИТА

Прекршочни одредби

Член 181

(1) Глоба во износ од 200 до 2.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице кое:

Без наведување на името, псевдонимот или друга ознака на авторот, односно изведувачот, јавно користи авторско дело или предмет на сродно право или нивни примероци, кога тоа е определено со овој закон (членови 22 и 103 став 1 точка 2);

1. Без пренесување материјално право кога тоа е определено со овој закон, користи авторско дело или предмет на сродно право или нивни примероци, од небрежност и со помала имотна корист, вредност или штета, што претставува износ од најмногу половина од службено објавена просечна плата во република Македонија во времето на извршување на прекршокот (членови 26, 104, 110, 114, 116, 117 и 119);

2. Не доставува податоци за видот и бројот на продадените или увезените средства и носачи на тон и на тон и слика, како и податоци за направените фотокопии на надлежната организација (членови 46, 47, 105 став 3, 112, 115 и 118);

3. На недостоен начин го користи народното творештво и не го наведува изворот и потеклото (член 53 во врска со член 100);

4. Не води соодветни книги или друга евиденција од која може да се утврди висината на остварениот приход, во случај кога надомест е договорен, односно определен во зависност од остварениот приход од користењето (член 66 став 3 во врска со член 100);

5. Врши колективното управување со авторското право и сродните права без дозвола (член 134 став 1);

6. Врши колективното управување со авторското право и сродните права со профитна цел или со непочитување на принципите на рационалност, транспарентност или на правилата за конкуренција (член 134 став 3).

7. Одбие колективно управување на авторско право или сродно право кога тоа ќе го побара носителот на правото (член 134 став 5);

8. Не врши контрола на користењето на авторските дела односно предметите на сродните права (член 135 став 1);
  9. Не обезбедува внатрешна контрола, отчетност и одговорност на органите и лицата за работите во нивна надлежност во согласност со закон и општите акти (член 135 став 3)
  10. Не обезбедува двостепеност во одлучувањето за работите во надлежност на организацијата за колективно управување во согласност со закон и општите акти (член 135 став 3);
  11. Не обезбедува јавност на работењето - обезбедување и овозможување увид во работењето и податоците од страна на носителите на правата и на корисниците на правата, на начин, во обем и под услови определни со закон и општи акти на организацијата (член 135 став 4);
  12. Без одлагања не ја известува соодветната организација за колективно управување за секоја промена на околностите на користењето или за негово престанување (член 137 став 5);
  13. Не ја известува соодветната организација за колективно управување во пропишан рок за јавното изведување, односно јавно соопштување и во пропишан рок не му доставува преглед на сите изведени, односно јавно соопштени дела, односно предмети на сродни права со податоци за времето, местото и начинот на користењето и не му уплатат соодветен износ на надомест (член 138 став 1);
  14. Не бара од корисниците информации и документи потребни за определување на висината на надоместокот за користење на правата (член 138 став 2);
  15. Не доставува потполни податоци за користењето и не овозможуваат увид во документацијата. (членови 138 став 2);
  16. Одбие преговори или неоправдано ги одолговлекува (член 139 став 3);
  17. Не спроведе постапка за мислење за утврдување на тарифата (член 141);
  18. Врши дејствија за изигрување на технолошките мерки (член 166);
  19. Не овозможи пристап и користење на делото преку отстранување на технолошките мерки или други средства на лице кое има законски пристап во случај на ограничување на правото (член 167);
  20. Врши дејствија за отстранување или менување на која било електронска информација за управување со правата, со намера или од небрежност (член 168)
- (2) Глоба во износ од 50 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок и на одговорното

лице во правното лице, на трговецот поединец и на поединецот кој врши самостојна дејност или професија, за прекршокот од став 1 на овој член.

(3) Глоба во износ од 30 до 1.000. евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичкото лице за прекршокот од став 1 на овој член.

(4) За прекршокот од ставот 1 на овој член на правното лице, односно на трговецот поединец и на поединецот кој врши самостојна дејност или професија, може да му се изрече дополнителна санкција забрана на вршење на дејност во траење најмногу две години, сметано од денот на правосилноста на одлуката..

(5) За прекршокот од ставот 1 на овој член на правното лице, на трговецот поединец и на поединецот кој врши самостојна дејност или професија и на физичкото лице времено ќе му се одземат примероците или оригиналот на авторското дело и предметите на сродните права, како и средствата што биле користени или наменети за извршување на прекршокот.

(6) Запленетите предмети, како и другите средства што биле користени или наменети за извршување на прекршокот од овој член, овластеното лице на Министерството за внатрешни работи е должно веднаш да ги предаде на надлежниот суд, односно да го извести за извршеното привремено одземање на предметите и да се погрижи за нивно чување до поведување на прекршочната постапка.

(7) Времено одземените предмети настанати со прекршокот од овој член, по правосилноста на судската одлука, по правило, се уништуваат.

Рокови за застарување и извршување Член 182

За прекршоците од членот 181 од овој закон не може да се поведе постапка ниту таа да се води доколку поминат две години од денот кога е сторен прекршокот, а изречената казна заради сторениот прекршок не може да се изврши по истекот на две години од денот на правосилноста на одлуката за прекршокот.

Инспекциски надзор Член 183

(1) Инспекцискиот надзор на спроведување на одредбите од овој закон го врши Министерството за внатрешни работи.

(2) Кога инспекторот, односно овластено лице при вршењето на надзорот основано се посомнева дека е сторен прекршок, како привремена мерка ги одзема производите, односно примероците на авторските дела или примероците на предметите на сродните права што биле користени или наменети за извршување на прекршокот, како и опремата, средствата и документите во врска со нив, за што е должен да издаде потврда со точен опис и количина на одземените предмети.

(3) Инспекторот, односно овластеното лице од ставот 2 на овој член е должен најдоцна во рок од 15 дена од денот на одземањето на предметите како и другите средства што биле користени или наменети за извршување на прекршокот од овој член да поднесе барање за поведување прекршочна постапка, во спротивно е должен предметите да ги врати на лицето од кое се одземени.

(4) Во барањето за поведување на прекршочна постапка, инспекторот, односно овластеното лице е должен да ја наведе и преземената мерка од ставот 3 на овој член.

(5) Ако инспекторот односно овластеното лице утврди дека со сторениот прекршок е остварена противправна имотна добивка е должен во барањето за покренување на прекршочната постапка да ја наведе висината на таа добивка и да бара да се одземе од сторителот.

ГЛАВА ШЕСТА ВАЖЕЊЕ НА ЗАКОНОТ

Општи одредби Член 184

(1) Заштита според овој закон уживаат автори и носители на сродни права кои се државјани на Република Македонија. односно имаат свое седиште во Републиката.

(2) Странски автори и странски носители на сродните права уживаат еднаква заштита како и лицата од став 1 на овој член, согласно со меѓународните договори, ратификувани Република Македонија.

(3) Странски автори и странски носители на сродните права кои не уживаат заштита согласно со став 2 на овој член, уживаат заштита според членовите од 185 до 190 од овој закон.

(4) Странски автори и странски носители на сродните права кои не уживаат заштита од ставовите 1 и 2 на овој член, можат да уживаат еднаква заштита како и лицата од став 1 на овој член врз основа на фактички реципроцитет.

(5) Независно од другите одредби од оваа Глава на овој закон, странците уживаат заштита по овој закон во однос на моралните права во сите случаи, а во однос на правото на наследство и базите на податоци како сродни права, под услов на фактички реципроцитет.

(6) Реципроцитетот го докажува оној којшто се повикува на него.

Автори и авторски дела Член 185

(1) Заштита според овој закон уживаат:

1. Странски автор кое има престојувалиште во Република Македонија;

2. Дело што прв пат е издадено во Републиката или е издадено во Републиката во рок од 30 дена од денот кога било прв пат издадено во друга држава;

3. Аудиовизуелно дело, чиј продуцент има свое седиште или престојувалиште во Републиката и

4. Архитектонско или ликовно дело, кое како недвижност, односно негов составен дел се наоѓа на територијата на Републиката.

(2) Доколку авторското дело го создале повеќе автори, заштита по овој закон уживаат сите автори, доколку најмалку еден од нив исполнува еден од условите од став 1 на овој член.

Изведувачи и изведби **Член 186**

(1) Заштита по овој закон уживаат странски уметници изведувачи:

1. Кои имаат престојувалиште во Република Македонија;

2. Чии изведби се остваруваат на територијата на Републиката;

3. Чии изведби се снимени на фонограми, што уживаат заштита според овој закон и

4. Чии изведби се вградени во радиодифузното емитување преку радио, но не со цел да бидат снимени на фонограми, што уживаат заштита според овој закон.

(2) Доколку во изведбата учествуваат повеќе изведувачи, заштита според овој закон уживаат сите, доколку најмалку еден од нив е државјанин на Република Македонија или има престојувалиште во Републиката.

Продуценти и издавачи **Член 187**

(1) Заштита, според овој закон, уживаат странски фонограмски и филмски продуцент, чиј фонограм или видеограм е прв пат снимен во Република Македонија.

(2) Заштита, според овој закон, ужива странски издавач во однос на своите сродни права, доколку изданието било првпат издадено во Републиката или било издадено во Републиката во рок од 30 дена од денот кога било првпат издадено во друга држава.

РТВ организација **Член 188**

Заштита, според овој закон, ужива странска РТВ организација што ги пренесува своите емисии, односно програмски сервиси преку предаватели што се наоѓаат на територијата на Република Македонија.

Споредување на роковите на траењето **Член 189**

Во обем на примената на меѓународните обврски, за странски носители на авторско право и сродни права, кои уживаат заштита според

овој закон, важат роковите за времетраење на тие права во согласност со овој закон, а истекуваат најдоцна до денот до кога трае заштитата во државата чишто се државјани или во која имаат седиште, но не подолго од роковите утврдени со овој закон.

Јавно соопштување преку сателит

Член 190

(1) Заштита, според овој закон, ужива странски автор и странски носител на сродно право, чие дело, изведба или предмет на сродно право е јавно соопштено во Република Македонија преку сателит, доколку соодветни програмски сигнали во непрекинат комуникациски синцир, што води до сателитот и назад до земјата, се внесени и испратени во и од Републиката под контрола и одговорност на РТВ организација.

(2) Заштита, според овој закон, се остварува независно дали е исполнет условот од став 1 на овој член, доколку:

1. Во Републиката се наоѓа приемно-отпремна станица, од која се пренесуваат програмските сигнали или

2. РТВ организацијата што нарачала емитување преку сателит е со седиште во Републиката.

Лица без државјанство и бегалци

Член 191

(1) Авторите и носителите на сродни права, кои немаат државјанство или чие државјанство не може да се утврди - апатриди, уживаат еднаква заштита според овој закон како и државјаните на Република Македонија, доколку имаат престојувалиште во Републиката.

(2) Лицата од став 1 на овој член кои немаат престојувалиште во Републиката или доколку тоа не може да се утврди, но имаат нужно сместување во Републиката, уживаат еднаква заштита како државјаните на Републиката.

(3) Лицата од став 1 на овој член кои немаат ниту престојувалиште ниту нужно сместување во Република Македонија, во Републиката уживаат еднаква заштита како државјаните на државата во која имаат престојувалиште или нужно сместување.

(4) Одредбите од овој член се однесуваат и на странски автор и на странски носител на сродни права, кои според меѓународните договори или прописите на Република Македонија, има статус на бегалец.

ГЛАВА СЕДМА ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Одложна примена

Член 192

Одредбите за право на надомест од умножување за приватно копирање од членовите 46 до 48 и на право на надомест од јавна послуга од член 29, став 1, член 49 и член 133 став 2 на овој закон ќе се

применуваат по три години од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Важење на договори пред овој закон

Член 193

Одредбите на овој закон не се однесуваат на договори за користење авторско право или сродно право меѓу носител и корисник на правото што биле склучени пред неговото влегување во сила на овој закон., доколку со овој закон не е поинаку определено.

Постапување на здруженија за колективно остварување

Член 194

(1) Здруженијата за колективно остварување на авторското право и сродните права кои имаат дозвола за колективно остварување и согласности за општите акти за прибирање и распределба на надоместоците имаат право да продолжат со работа според одредбите од Законот за авторското право ("Службен весник на РМ" број 47/96, 3/98, 98/02, 4/05 и 131/07) до добивање дозвола за колективно управување според одредбите од овој закон, но најдоцна една година од неговото влегување во сила.

Прекин на постапки за давање дозволи и согласности

Член 195

(1) Постапките за издавање дозволи за колективно остварување како и постапките за согласност на општите акти на здруженија што до денот на влегување во сила на овој закон не се завршени, се прекинуваат.

(2) Здруженијата од став 1 на овој член имаат право да поднесат барање за добивање дозвола за колективно управување според одредбите на овој закон.

Престанок на важење

Член 196

Со денот на влегување во сила на овој закон, престанува да важи Законот за авторското правои сродните права ("Службен весник на РМ" број 47/96, 3/ 98, 98/02.4/05 и 131/07).

Влегување во сила на законот

Член 197

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".